

מחברים

גליון ס"ב | פרשת וארא | תשפ"ב

העלון השבועי מבית עוז והדר - אור לישראל

פנינים חכמים ואמרות נפלאות על פרשת השבוע

פנינים ואמרות

ההרטומים היו מסוגרים בבתיהם מפני הבושה

ולא יכלו ההרטומים לעמוד לפני משה
מפני השחין כי היה השחין בתרטמם ובכל
מצרים (ט, יא).

בושו והכלמו וחפו ראשם, בהיותם
מלאים שחין ולא יכלו מלט נפשם, על כן
לא באו בהיכל המלך ולא נראו לפני משה
בחוצות והיו בבתיהם מסוגרים.

רמב"ן - בפרשתנו

"נס ההצלחה לא בזכות ה'התן', אלא בזכות המחותנים"

ויאמר למחר ויאמר כדברך למען תדע
כי אין כח אלקינו (ח, ו).

להינצל או פלוני גרם להצלה, ולא יודו
שהשגחת ה' היא שהצילתנו.

באותו ענין [הובא בילקוט חמישאי,
ומרביצי תורה ומוסר] אחרי המלחמה
והצלת הישוב היהודי בירושלים, ביקש
אחד ממקורבי הרב זצ"ל שיפרש לו את
המאורעות.

פתח הרב בסיפור מעשה מזקינו בעל
ה'בית הלוי' שכאשר שידך לאחד מבניו
עם בת עשירים שהביאה עמה נדונה
גדולה, ראה שהחתן זחה דעתו עליו מעט
מפני ריבוי הממון, אמר לו אל תזוז דעתך
כי הנדוניה לא ניתנה לך בזכות עצמך
אלא בזכותי.

שאל הבן אם לכבוד אבא, הרי שעל
המחותן להוסיף בכפל כפלים. והשיבו
אביו בדרך צחות, אמת כדברך שהיה
צריך להוסיף, אבל משום שבאמצע עומד
חתן שכמותך נתמעט הסכום.

וכשסיים את הסיפור הוסיף: נס ההצלחה
שהתרחש כעת לא בזכות ה'התן'. אלא
בזכות המחותנים - לימוד התורה, ואמנם
מצד זכותם היה מן הראוי להרבות במורה,
ושלא תיפול שיערה לארץ מראשו של אף
יהודי, הצלה בלא מחיר דמים אך דא עקא
שהחתן עומד באמצע ולא אכשר דרא.

יקרה מפנינים (עמ' נט)

לומר קדיש על סוס, אין זה
מקובל ואף לא הגון וראוי...

ויצא משה מעם פרעה ויעתר אל ה' (ח, כו).

בשנת תש"ח כשהפגזו הערבים את
ירושלים, התקינו חכמי ירושלים שיאמרו
תהילים במשמרות במשך כל היממה, ואכן
לא פסק קול התפילה לרגע אחד מבתי
הכנסת. כשראה זאת מרן הרב מבריסק
זצ"ל אמר בטוחני כי ישועת ה' קרובה
לבוא.

והוסיף: במכת צפרדע כתיב "ויאמר
משה לפרעה התפאר עלי למתי אעתיך לך
ולעבדיך ולעמך להכרית הצפרדעים ממך".
הנה משה רבינו קבע לפרעה זמן מדויק
להראותו שרק משום תפילתו מסתלקים
הצפרדעים, ואעפ"כ גם אחרי שסרו
הצפרדעים בזמן המדויק חזר והכביד את
לבו.

סיים הרב מבריסק ואמר: גם עכשיו
בטוחני שהקב"ה יעזור ויושיע אותנו,
וזכות התפילה תעמוד לנו, אבל הבריות
יאמרו אחר כך שסיבה זו היא שגרמה לנו

עמ' כ"ד

מסד מספרי אביר יעקב לפרשת השבוע

עמ' ט'

פניני אביר יעקב

מה שבקי אני בתפלה יותר מרבנו.
(ויקהל משה - לך לך)

מדוע לא נכנע פרעה על אף שנשאר הצפרדעים להבאיש את מצרים

וַיֵּרָא פֶּרֶעַה כִּי הִיתָה הָרוּחָה וְהַכֶּבֶד אֶת
לְבוּ וְלֹא שָׁמַע אֱלֹהִים כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר ה' (ח, יא).
לא נאמר לשון זה - 'כי היתה הרווחה' -
בשום מכה כי אם במכת הצפרדעים, לפי
שכל המכות כאשר סרו אז סרו לגמרי לא
נשאר מהם שום רושם אחר הסרתן, ואם כן
אין חידוש כל כך מה שחזר פרעה לקשיות
ערפו כי העבר אין, אבל הצפרדעים אף
לאחר שסרה המכה מכל מקום לא סרה
לגמרי כי לא הלכו להם אלא מתו ותבאש
הארץ, והיה לו להיות נכנע לפחות בעבור
הבאשת ריח שנשאר לו מן הצפרדעים,
על זה אמר כמתוך 'וירא כי היתה הרווחה
והכבד את לבו' לפי שאין הבאשת ריח
מזיק כי אם במקום צר, אבל במקום רחבת
ידים אין הריח שולט כל כך, לפיכך כאשר
ראה פרעה כי היתה רוחה שארץ מצרים
רחבת ידים היא ולא יזיק לו הריח רע, על
כן והכבד את לבו כבראשונה.

כלי יקר - בפרשתנו

נשמע? כולנו שמענו, דבריו השתלבו בסדר
התפלה הפלא ופלא, אלא שמשמעותם
נותנה להיות עגומה למדי, לומר קדיש על
סוס, אין זה מקובל ואף לא הגון וראוי...

דרשות המגיד (שבועות עמ' לד - הובא
בלקט דברים של טעם)

'ארבע שנים רצופות' למדתי 'תפלה ועברי'

וַיֵּצֵא מֹשֶׁה מֵעַם פֶּרֶעַה וַיַּעֲתֵר אֶל ה' (ח, כו).

הגאון בעל בית הלוי זצ"ל אמר, מימי
לא נצחני אדם, מלבד 'עגלון' אחד, ומעשה
שהיה כך היה.

פעם אחת יצאנו לדרך, אני ועגלוני,
וכשהגיענו לפונדק, עמדנו להתפלל,
והעגלון גמר תפלתו עוד לפני שהספקתי
אני לקרוא קריאת שמע...

כשגמרתי את תפילתי שאלתי אותו, האם
הוא בקי בתפלה יותר ממני? השיבני הוא
בשאלה אחרת: רבי כמה זמן למד כבוד
תורתו 'עברי' בחדר? אמרתי לו: שלשה
חדשים למדתי 'עברי ותפלה', ואחר כך
התחלתי ללמוד 'חומש ורש"י'.

החזיר לי הוא: ואני 'ארבע שנים רצופות'
למדתי 'תפלה ועברי', ואין כאן מקום לתמוה

שה המגיד רבי שבתי יודלעביץ ז"ל:
ישנם אנשים שבשעת חזרת הש"ץ עוסקים
בדברים אחרים, אבל 'מקפידים' שלא לדלג
אפי' על 'ברוך הוא וברוך שמו' אחת...

מספרי סיפורים יודעים לספר מה
שהתרחש בעיירה יהודית טיפוסית לפני
שנים רבות, וגיבור הסיפור היה עגלון
העיירה אשר הספיק לבצע רכישה מוצלחת
של סוס אביר עוד לפני תפילת שחרית,
ואף לעבור אי אלו הרפתקאות.

את החדשות המסעירות הוא הזדרז לספר
לידידו הסנדלר, ומאחר ולא מצאו בטרם
התחיל בתפלתו, נאלץ על כרחו לעשות
זאת באמצע חזרת הש"ץ, תוך שהוא אינו
מחמיץ חלילה אפילו 'אמן' אחת, או 'ברוך'
הוא וברוך שמו אחד...

וכך זה נשמע:

'שמע נא ידידי, היום קניתי סוס, הוי!
איזה סוס! 'ברוך הוא וברוך שמו'... עליתי
על הסוס בכדי לבדוק את כוחו, ומה אומר
לך? היה זה פשוט תענוג, כל מי שראה
אותי רוכב על בסוס מלא התפעלות, פתח
את פיו ואמר 'אמן'!...

בקיצור סוס כזה, לא ראיתי מימי. אתה
מתאר לעצמך איך שהוא קופץ? 'קדוש
קדוש קדוש' הדגים היהודי, תוך שהוא
מקפץ ועומד על קצות אצבעותיו פעם,
פעמים ושלש...

כן ממש כך, כל הסוס קופץ, מתרומם
ויורד, מתרומם ויורד! אנשים עמדו פשוט
פעורי פה, התבוננו כיצד כיצד רוכב אני על
סוסי החדש, ואמרו איש לאחיו 'ברוך הוא
וברוך שמו'!

אבל אחר כך, המשיך העגלון ופניו
התכרכמו, קרה אסון, הסוס, סוסי החדש
והיפה, הסוס המקפץ ודוהר, התהפך לפתע,
'ברוך הוא וברוך שמו', בעקבות המכה, נפח
הסוס את נשמתו, ולפיכך התקבצו הנוכחים
וניסו למשוך אותו לפאתי הכביש בכדי
שלא לעכב את תנועת העגלות, ואז לפתע
נשמעה צעקה 'כהנים', ממש כאילו היתה
זו לוויה אמיתית, כך קברו אותו ובכך נגמר
הסיפור, 'יתגדל ויתקדש שמיא רבא'...

הרי לנו יהודי 'קר', אשר לא ויתר אפילו
על 'אמן' אחת, אפילו לא על 'ברוך הוא
וברוך שמו', ואת כל אשר ביקש לספר,
הוא הספיק לומר ביני לביני... אולם איך זה

סגולת השבוע

המסייע לחבריו בשעה שהוא עצמו דחוק – סגולתו רבה מאוד

וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל וגו' (ו, ה).

אחד מגדולי הסוחרים בפרשבורג נכנס לחדרו של מרנא ה"חתם סופר", וביקש את עזרת הרב. ומספר לו, שנקלע למשבר כלכלי ובא לבקש ברכה ועצה מהרב איך להיחלץ מהמצב. אמר לו ה"חתם סופר" מצבך ידוע לי, אך לא אוכל לעזור לך, יש לך אח עני ואביון, ואתה מתעלם ממנו. ענה הסוחר, יסלח לי כבוד הרב, אבל כרגע אין עסקי נותנים לי יכולת לעזור, אבל אם אצא מהמצר, בוודאי שאעזור לו.

ענה לו החת"ס, בפרשת השבוע אומר הקב"ה "וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל", מה הפירוש המילה "וגם"? וכי מי עוד שמע את נאקתם. אלא, בשעה שבני ישראל נאנקו ונאנחו תחת עול מצרים, שמע כל אחד ואחד גם את נאקת אחיו, ולמרות השעבוד השתדל כל אחד להקל מעל סבלו של אחיו בכל יכולתו. ובשכר שמיעה זו, שמע גם הקב"ה את אנחתם והושיעם. א"כ, עזור גם אתה לאחרים למרות מצבך הלא טוב, ובוודאי יושיעך ה' מכל צרותיך.

ובנו מרן הכתב סופר (שלהי פר' בהר) כתב בענין זה דברים נפלאים: אמרו (יבמות סג.) "כל המלוה לעני בשעת דוחקו" עליו הכתוב אומר (ישעיהו נח, ט) אִזְ תִּקְרָא וְה' יַעֲנֶה תְּשׁוּעָה וְיֹאמַר הַנִּינִי. מעורר – הכתב סופר – על הלשון "בשעת דוחקו", הלא פשיטא שכל עני הוא במצב דחוק, ומפרש שבזה עוררו אותנו חז"ל שאם מלווה האדם לעני בשעה שדחוק גם לו – כך ש"בשעת דוחקו" מוסב על המלווה – ובכל זאת אינו קופץ ידו ומלווה לעני שדחוק ביותר ממנו, עליו הכתוב אומר אז תקרא וה' יענה" כלומר אז ישמע ה' תפלתו שיתפלל בעד עצמו שיעזור לו ה' וינצל מדחוקו, ותפלתו תשמע בזכות שעזר לעני בשעה שהוא בעצמו היה דחוק בפרנסתו עכ"ד הנפלאים.

בענין זה מסופר על הרה"ק הפני מנחם מגור זצ"ל: געגעויו אל הצדקה היו שוקקים בנביעה תמידית, בלתי פוסקת. אף בימי חורפו, בהיותו שרוי במחסור, בשנים שבהן היה מטופל במשפחה ובצאצאים ופרנסתו היתה דחוקה – פיזר כספים רבים לכל נצרך והרעף ממונו על גבאי הצדקה ששיחרו לפתחו.

מרגלא בפומיה בשם אביו האמרי אמת זי"ע על דברי חז"ל (יבמות סג, א) המשבחים את המלוה סלע לעני "בשעת דחקו" – שהכוונה בזה על המלוה לעני בשעת דחק הפרטית שלו, של המלוה [וכפי שהבאנו לעיל בשם הכתב סופר]. – ואכן קיים זאת הלכה למעשה.

חשקו הגדול אל הצדקה והחסד לא עזבו, והיה מפריש מלחמו הדל והעניק כספו לתמוך בדלי יכולת שאין ידם משגת. הממון לא תפס בעיניו כל ערך, זולת רצון הבורא שניתן לקיים באמצעותו. ראו בו מעין התגלמות מעשי הצדיקים שהתקשו לפרוש לתנומת ליל ביודעם כי עדיין מצויים תחת ידם כספים שלא פוזרו לאביונים.

במרוצת השנים סייעו מן השמים לפזר לצדקה ביד רחבה, וראו בעליל שמתקיימים בו דברי חז"ל (ב"ב ט, ב) "כל הרודף אחר צדקה, הקב"ה ממציא לו מעות ועושה בהן צדקה" כשמוקיריו ביקשו להנותו והמציאו לידו סכומים נכבדים, העבירים ללא היסוס עבור חלוקה למטרות צדקה. בכל פעם שכזו נתמלא שמחה עצומה. ויש שנענה להם באושר גלוי ואמר: "אכן באים אלי אנשים רבים המתלוננים שזקוקים הם לכסף, מה טוב שיש בידי לתת להם" (הפני מנחם ח"ב עמ' רח).

- ווארט יומי • סיפור
- יומי • הלכה יומית •
- אור החיים הקי יומי
- פניני אביר יעקב •
- זוהר יומי • פניני הדף
- יומי • זיכרון לצדיק

מחברים

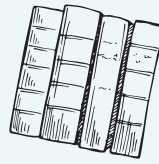
הניוז היומי מבית עוז והדר – אור לישרים

ככה מתחילים את היום!

ישרות
למייל האישי

לחץ כאן להצטרפות

עם כליות חדשות", אמר הרופא בהתרגשות. "היא בריאה ושלמה לגמרי!!!"

היינו כל כך מאושרים מהבשורה הטובה. הודינו לה' בכל לב, ומתוך הכרת טובה עצומה לבורא יתברך אני מפרסם את הדברים כאן, כדי להראות שהקב"ה רופא כל בשר ומפליא לעשות, ממש פלאי פלאים, מה ששום רופא בשר ודם אינו יכול לעשות.

איך ארע נס כזה? איני יודע, לא הייתי בשמים ולא ראיתי את המהלכים שהתרחשו שם כשהוחלט לתת לבתי בריאות שלמה, אולם אספר לכם מה שארע עמי יום קודם לכן, ואם תרצו, תוכלו לקשר בין האירועים.

יום לפני הבדיקה היה עלי לעבור בעצמי פרוצדורה בבית החולים. נקבע עבורי תור לשעה 4:30, עם הוראה להגיע חצי שעה קודם לכן.

בשעה 3:40 סיימתי תפילת מנחה במניין. עצרתי מונית ועליתי עליה, בתקווה להגיע להדסה עין כרם בשעה 4:00. אולם הדרך היתה פקוקה, הייתי בכביש רמות

**הודיתי גם על הבת
בת השבע עם
הבעיה בכליות,
וביקשתי שהיא
תתרפא לגמרי. כל
כך נכנסתי לתוך
ההרגשים של
ההודיה, נפעם
ונרגש מחסדי ה'
על שפשוט ירדו
לי דמועות מרוב
התרגשות**

והמונית הזדחלה לאטה בנחש ארוך וחסר קצוות, כאשר לנגד עיניי קופץ המונה. שאלתי את עצמי: מה יהיה? יש לי רק 90 שקלים, ואם המונה יעבור את הסכום הזה, לא יהיה לי במה לשלם.

התנחמתי בכך שיש כספומט באזור בית החולים, אבל רגע אחר כך אמרתי לעצמי: מי אמר שהכספומט יעבוד? אסמוך על ה' ולא על הכספומט. אבטח רק בה', והוא יסדר לי את העניינים. כשהגעתי לבית החולים הראה המונה על 98 ₪ אולם הנהג אמר שגם 90 ₪ זה בסדר, ופטר אותי לשלום.

בשטח בית החולים אין לי מושג לאן עלי לגשת. הדסה עין כרם זהו

מקום ענק שבו המון מחלקות ומדורים. שוב בטחתי בה'. ירדתי במעלית לקומה 0, מצאתי רופא והראיתי לו את הודעת הזימון לתור, אולי הוא ידע לאן עלי לפנות. והנה הרופא אומר לי, "בדיוק לשם אני הולך עכשיו. בוא אחרי". כשהגעתי לאזור ההמתנה שמחתי כל כך על האיחור, כי כך נחסך ממני זמן של ישיבה במקום שבו המרקע עובד, עם כל השטריות שהוא מראה ומשמיע. ברוך ה' שהצילני ממפגע זה.

הטיפול עבר בהצלחה, ומיד בסיומו התקשרה אשתי להודיע לי שהגיע הביתה סכום כסף מחו"ל שאני מחכה לו כבר תקופה ארוכה. הודיתי לה' על הבשורה הטובה, וכשגיליתי שאין לי רב-קו לאוטובוס, בטחתי בו שהוא יזמן לי מישוה שיכול לשלם עבורי, וכך אכן היה.

הייתי כל כך נרגש מהטובות שה' הרעיף עלי, ומצד שני הייתי עייף מהטיפול, כך שהתלבטתי, מה אעשה עכשיו בנסיעה? ללמוד איני יכול, לומר תהילים – אנו נוהגים שאין לומר תהילים בלילה,

חמש שנים עברו מאז. המעקב השנתי בכל השנים עד לשנה זו, חזר על עצמו באותה צורה. הילדה עוברת בדיקת אולטרסאונד, הרופא אומר כמעט את אותן המילים על מצב הכליות, אשתי שואלת אם זה יכול להתרפא, והתשובה היא 'לצערנו לא'.

השנה, שוב הגענו לביקורת. הילדה עוברת את הבדיקה והנה, הפלא ופלא. הכליות התרפאו! אין זכר להתייבשות! "יש לכם ילדה עם כליות חדשות", אמר הרופא בהתרגשות. "היא בריאה ושלמה לגמרי!!!"

היינו כל כך מאושרים מהבשורה הטובה. הודינו לה' בכל לב, ומתוך הכרת טובה עצומה לבורא יתברך אני מפרסם את הדברים כאן, כדי להראות שהקב"ה רופא כל בשר ומפליא לעשות, ממש פלאי פלאים, מה ששום רופא בשר ודם אינו יכול לעשות.

איך ארע נס כזה? איני יודע, לא הייתי בשמים ולא ראיתי את המהלכים שהתרחשו שם כשהוחלט לתת לבתי בריאות שלמה, אולם אספר לכם מה שארע עמי יום קודם לכן, ואם תרצו, תוכלו לקשר בין האירועים.

כשהבת שלי היתה בת שנתיים קרה לה מה שקורה להרבה ילדים – עלה לה החום. בתחילה זה היה נראה כמו וירוס מהסוג שבא והולך, אבל כשהתארך העניין הלכנו לרופא. הרופא ביקש לראות בדיקות דם והבדיקות יצאו תקינות.

מכיוון שהחום סירב לרדת במשך שבוע נוסף, היא הופנתה למיון, ובמוצאי יום טוב ראשון של פסח היא אושפזה בבית חולים. שם ערכו לה בדיקות מקיפות וגילו דלקת שאי אפשר לראות בבדיקות דם, אלא רק בבדיקת אולטרסאונד. היא קבלה אנטיביוטיקה דרך הווריד, שוחררה לשביעי של פסח תוך הבטחה שהיא ממשיכה לקבל אנטיביוטיקה בבית, וחזרה אחרי יום טוב, עד שבסייעתא דשמיא הגוף שלה התגבר על המחלה, והדלקת חלפה.

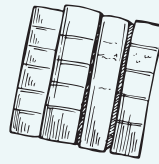
אולם נותרו עקבות. בעקבות הדלקת נצפתה התייבשות של חלק מהכליות, והרופא אמר שכעת הכליות מתפקדות כראוי, אולם יש לבוא למעקב בכל שנה כדי לראות את המצב ואם יש צורך להתערב בטיפול. שאלנו, "האם הכליות יכולות להתרפא מההתייבשות הזאת?" והתשובה שקיבלנו: "לא. אפשר לחיות עם זה הרבה שנים, אבל אי אפשר לרפא את זה".

קשה לקבל תשובה כזאת. נולדת ילדה בריאה ושלמה, ולפתע בגלל מחלה היא נושאת עמה נזק שישפיע בהמשך חייה. זה כואב, אולם קיבלנו את הדברים באמונה ובתקווה כי הילדה תגדל בבריאות ותרואה אותנו הרבה נחת.

חמש שנים עברו מאז. המעקב השנתי בכל השנים עד לשנה זו, חזר על עצמו באותה צורה. הילדה עוברת בדיקת אולטרסאונד, הרופא אומר כמעט את אותן המילים על מצב הכליות, אשתי שואלת אם זה יכול להתרפא, והתשובה היא 'לצערנו לא'.

השנה, שוב הגענו לביקורת. הילדה עוברת את הבדיקה והנה, הפלא ופלא. הכליות התרפאו! אין זכר להתייבשות! "יש לכם ילדה

יוסף, יהודי יליד ארצות הברית גדל בבית מסורתי. בבית הוריו הדליקו נרות שבת ואביו הלך לבית הכנסת, הוריו שמרו על הפרדה בין בשר לחלב וגם צמו ביום כיפור. בכך הסתכמה היכרותם עם הדת.

הוא גדל על ערכים גבוהים לאמת ולהתנהגות אנושית מכובדת, אביו היה בעלים של עסק קטן שהצליח והוא הלך בדרכיו. למד מעט בשיעבה ואחר כך בבית הספר ללימודים גבוהים, התחתן וקיבל מאביו סכום כסף. לא בשביל קניית דירה אלא כדי להתחיל בעסקים.

הוא החליט לפתוח מפעל לייצור כוסות חד פעמיות, כוסות בלבד, בלי צלחות או כפות או תוספות גדולות יותר וזאת לאור העובדה שהאמין שבתחום זה לא יהיו לו בעיות של פרנסה. המפעל שהקים היה קטן אך מסודר היטב. סכום הכסף שאביו נתן לו סייע לו רבות והוא החל לשווק את הכוסות.

אך מהר מאוד הוא גילה שהוא מצוי בבעיה. היו יצרנים ששיווקו סטים שלמים והיו כאלה ששיווקו כוסות בשלל צבעים וצורות, הכוסות שלו היו פשוטות, לא מיוחדות, באיכות מעולה, אבל כאלה שזורקים לפח אחרי שמסיימים לשותות ולא מצטערים על כך. היו לו מתחרים ברמה בינלאומית. מיועדנו נהג להכניס לכל חבילה מאה וחמישים כוסות, וכך באמת היה כתוב על האריזה שלהם.

לאחר תקופה של שנה גילה שהוא בקושי מצליח לכסות את ההוצאות ומעט יותר. כדי להרוויח הרבה היה חייב למכור הרבה, התחרות בשוק היתה גדולה, הוא היה מוכרח להוזיל מחירים וזה גרם לכך שהוא כיסה את החובות אך לא הרוויח.

יום אחד לקח חבילה של כוסות חד פעמיות הוציא כוס אחת וחישב לעצמו את העלות שלה. היא הגיעה לעלות מינימלית אבל הגיע למסקנה שאם יחסיר כוס אחת מהחבילה, במכירת כמות גדולה זה משמעותי וכך יוכל להרוויח, הוא התחיל לשווק את חבילת הכוסות כאשר כתוב על האריזה שיש מאה וחמישים כוסות אך בפועל היו בפנים רק מאה ארבעים ותשע.

לאחר כשלושים חודשים גילה לשמחתו שהוא נמצא בפלוס קטן. חשב לעצמו: "אם אוציא כוס נוספת מן המאה ארבעים ותשע הרווחים יוכפלו וזה אכן מה שעשה. הוא הוציא שתי כוסות מכל חבילה. על האריזה היה כתוב מאה וחמישים כוסות אך בפועל היו שם רק מאה ארבעים ושמונה כוסות. הרווח גדל.

לאט לאט הוא נסחף עד שלבסוף הוציא מהחבילה שמונה כוסות. הרווחים גדלו. סיקרן אותו לדעת מה קורה בחברות אחרות. הוא רכש חבילת כוסות מחברה מתחרה וגילה שגם אצלם מספר הכוסות לא תואם למה שכתוב על גבי האריזה. חשב לעצמו: כנראה, אני "הפרייאר" היחידי שמכר מספר כוסות תואם למה שמצוין על גבי האריזה. מיועדנו הרוויח סכומים לא רעים, הפרנסה היתה לא רעה, אך לא רווחית מאוד כפי שציפה. בסך הכל הוא ומשפחתו חיו ברמת חיים סבירה ביותר, בית פרטי, אישה עקרת בית, ילדים, ברוך השם, המקרה היה תמיד מלא, היה אפילו כסף לבזבזים. מבחינה דתית הוא ומשפחתו המשיכו לנהל את הבית באותה מתכונת שניהלו הוריו.

יום אחד הגיעו שליחים טובים שהחדירו אידישקייט ועוררו לקצת יותר יהדות, ילדי השכונה נמשכו אליהם כמו למגנט והבן שלו שמלאו לו שתיים עשרה שנה החליט שאת הבר מצווה שלו

ואם כך, כיצד אנצל את הזמן? אמרתי לעצמי, אודה לה' על כל חסדיו עמי.

התחלתי להודות על כל פרט ופרט ממש, על העיניים, על זה שאני נראה נורמלי, על הזקן והפאות, שהראש עובד, שהמוח מתפקד, איברי הנשימה, הידיים והרגליים, כך עברתי והודיתי לה' על כל איבר ואיבר מהידועים לי בפרטות. אחר כך הודיתי לה' על משפחתי היקרה, על הילדים שחונן אותי בהם, הבנים, הבנות, החתנים, הכלות, הנכדים, הנכדות, על בריאותם ועל חכמתם ועל כל החן והשמחה שהם מביאים לחיינו.

הודיתי גם על הבת בת השבע עם הבעיה בכליות, וביקשתי שהיא תתרפא לגמרי. כל כך נכנסתי לתוך ההרגשים של ההודיה, נפעם ונרגש מחסדי ה', עד שפשוט ירדו לי דמעות מרוב התרגשות.

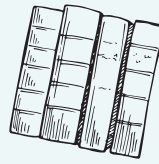
כשהאוטובוס הוריד אותי בתחנה, התברר שהנסיעה היתה קצרה מדי ביחס לכל התודות שאני חייב לבורא יתברך.

זה מה שהיה ערב לפני הביקורת אצל הרופא, בה קיבלנו את הבשורה הנפלאה על בריאותה השלמה של בתנו תח'.

(גליון השגחה פרטית פרשת וארא פ"ב)

מנהל החשבונות פתח לו את הדלת. הוא אחז בידו את עיתון ה'סיימס', מוסף הכלכלה שמיליוני אנשים קוראים בו: "תראה מה כתבו עליך בסיימס", אמר בהתלהבות. הוא עיין בכותרת ונדהם: היה כתוב שם שהעיתונאי לענייני כלכלה ערך מחקר, האם חבילות של המוצרים של בעלי המפעלים תואמת לכתוב על גבי האריזה. הוא בדק דווקא את המוצרים החוד פעמיים, אותם לא נזהגים לספור בכמויות רבות, הוא ערך בדיקה מדויקת ומה שהוא גילה היה מביך לאחרים ומחמיא לו. רוב המפעלים השמיטו לפחות כלי אחד או שניים ויש כאלו שהתגלו אצלם מחודלים של מינוס עשרים ואפילו שלושים פריטים. היו מספר מפעלים שמספר הפריטים היה תואם למצויין על האריזה, והיה עוד אחד וזה היה המפעל שלו. הוא ראה את שמו מתנוסס בענק בראש הכותרת. הוא זכה לפרסומת אדירה.

בכתבה ציינו ש"רק מר גייקוב מפנק את לקוחותיו!" בכתבה היתה אווירה ביותר והדגישה שהוא מקפיד בקביעות להניח מעל ומעבר למה שכתוב, כדי שאם חס והלילה יהיה מוצד פגום תהיה תוספת חלופית בו במקום. הכתבה עוררה הדים רבים כיוון שבעקבותיה הגישו תביעה משפטית למספר מפעלים שהזנו והחסירו פריטים בכמויות גדולות. אנשים קראו את הכתבה בדביקות וכולם הבחינו בלוגו של החברה שלו שהופיע בענק מעל גבי העיתון וקראו שלא רק חבילות גדולות, גם האיכות מצוינת.

החשבון חשב שהוא מהתל בו. לבסוף הוא השתכנע שבאמת הוא לא יודע על מה מדובר והכריח אותו להגיע במהירות למשרדי המפעל. הוא הגיע בחוסר חשק. הרי מה כבר הוא יכול לחדש לו? מנהל החשבונות פתח לו את הדלת. הוא אחז בידו את עיתון ה'טיימס', מוסף הכלכלה שמיליוני אנשים קוראים בו: "תראה מה כתבו עליך בטיימס", אמר בהתלהבות. הוא עיין בכותרת ונדהם: היה כתוב שם שהעיתונאי לענייני כלכלה ערך מחקר, האם הכמות של המוצרים של בעלי המפעלים תואמת לכתוב על גבי האריזה. הוא בדק דווקא את המוצרים החד פעמיים, אותם לא נוהגים לספור בכמויות רבות, הוא ערך בדיקה מדוקדקת ומה שהוא גילה היה מביך לאחרים ומחמיא לו. רוב המפעלים השמיטו לפחות כלי אחד או שניים ויש כאלו שהתגלו אצלם מחדלים של מינוס עשרים ואפילו שלושים פריטים. היו מספר מפעלים שמספר הפריטים היה תואם למצוין על האריזה, והיה עוד אחד וזה היה המפעל שלו. הוא ראה את שמו מתנוסס בענק בראש הכותרת. הוא זכה לפרסומת אדירה.

בכתבה ציינו ש"רק מר גייקוב מפנק את לקוחותיו"! הכתבה היתה אוהדת ביותר והדגישה שהוא מקפיד בקביעות להניח מעל ומעבר למה שכתוב, כדי שאם חס וחלילה יהיה מוצר פגום תהיה תוספת חלופית בו במקום. הכתבה עוררה הדים רבים כיוון שבעקבותיה הגישו תביעה משפטית למספר מפעלים שהונחו והחסירו פריטים בכמויות גדולות. אנשים קראו את הכתבה בדביקות וכולם הבחינו בלוגו של החברה שלו שהופיע בענק מעל גבי העיתון וקראו שלא רק הכמות גדולה, גם האיכות מצוינת.

עוד באותו שבוע זינקו המכירות וההזמנות במפעל עבדו בקצב מטורף. תוך תקופה קצרה הוא הקים ופתח סניף נוסף וייצר עוד סוגים של כלים חד פעמיים: צלחות, סכ"ם, גיליונים וכו', תוצרת המפעל תפסה מקום מכובד מאוד בשוק ואחרי חמש שנים הוא הפך להיות מיליונר.

ילדיו לומדים בישיבות, הבית שלו בית של תורה, יש לו פרנסה בשפע, והכי חשוב שבבית הזה יש אמונת חכמים בסדר גודל שלא מוצאים בהרבה מקומות, בזכות שהוא קיים את פסקו של הרב אלישיב במסירות נפש הוא זכה לנס גלוי. כן, דווקא בזכות שהוא שמע בקולו של הרב אלישיב והוסיף במספר הכוסות הוא היה היחיד שזכה לפרסומת הענק הזו ובזכותה התעשר עושר רב !!!

הוא רוצה לחגוג בישראל. הוא התחבר לרב מקומי והחליט שהוא רוצה לשנות מסגרת וללמוד תורה. בעקבות זה כל המשפחה התחזקה.

האב החל להשתתף בשיעורי תורה. כשמלאו לבנו שלוש עשרה שנה הם טסו לארץ ישראל כדי לחגוג לו את הבר מצווה, הם טיילו במקומות הקדושים והרגישו כיצד ליבם נפתח כאולם. ביום האחרון לשהותם בארץ הרגיש האב צורך גדול לגשת לרב גדול ולשאל שאלה שבערה בתוכו והציקה מאוד למצפון. לאחר החיזוק שהוא ומשפחתו עברו לאחרונה הבין שלא נהג כשורה.

הוא הגיע עם מלווה למרן הרב יוסף שלום אלישיב זצ"ל עמד מול הרב וסיפר לו בקול רועד את אשר עבר עליו מהיום שפתח את המפעל ועד היום, הוא אמר שהוא שב בתשובה שלמה ושואל מה הדין, הרי סוף כל סוף מדובר בגניבה, אומנם היתה זו גניבה מגויים ולא מיהודים אך ברצונו לדעת איך עליו לנהוג כעת.

מרן הרב אלישיב זצ"ל לא מיהר להשיב. ישב וחשב על הנושא מספר דקות, היהודי חיכה למוצא פיו במתח. הרב הרים את עיניו ואמר לו בקול אבהי: "לא נהגת כשורה, כדי לכפר על מה שעשית עליך לשים בחבילה במקום מאה וחמישים כוסות מאה חמישים ושמונה כוסות". למרות סימני השאלה שהיו על פניו על פסיקתו של הרב הוא החליט לבצע בדיוק מה שהרב אמר. הודה לרב ויצא החוצה.

כשהוא הגיע לארצות הברית הדבר הראשון שעשה זה לתקן את המחדל. הוא ידע שהוא הולך להפסיד אך לא זז כהוא זה מהוראתו של הרב. הוא ידע שלמרות שהיקף המכירות גדל, אין ספק שהרווח שלו נבע מכך שהחסיר ממספר הכוסות ובאמת כמו שהוא חשב אכן קרה: ההפסדים הגיעו והרואה חשבון לא הבין איך

קורה שהיקף המכירות לא השתנה ובכל זאת יש הפסדים. הוא לא ידע מה לענות לרואה החשבון ולא רצה לספר לו על הכוסות הגנובות ועל הוראתו של הרב. החלטתו היתה נחושה להמשיך ולקיים את ציוויו של הרב.

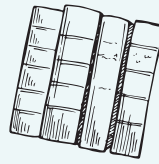
המצב הכלכלי בבית החמיר לאחר חודשים של הפסדים צורבים, חודשים ללא משכורת. האווירה בבית לא היתה רגועה, אך אשתו לא ידעה מכלום. יום אחד, בתפילת שחרית בבית הכנסת נפתחו הסכרים. הוא התפלל תפילה לווהטת בדמעות על הפרנסה, הרגיש שהקרקע נשמטת מבין רגליו ורק החיבור לבורא עולם בנקודת המשבר היא שהחזיקה אותו.

הוא הרגיש רוגע לאחר הבכי שבכה, אך הרגיש צורך לשבת בבית ולא ללכת למפעל. לפתע צלצל הטלפון, מנהל החשבונות היה על הקו. הוא נשמע נרגש ביותר ושאל: "היכן אתה? היכן אתה חוגג? אני בא אליך". "חוגג? על מה יש לחגוג?" הוא שאל. רואה

הרב הרים את עיניו ואמר לו בקול אבהי: "לא נהגת כשורה, כדי לכפר על מה שעשית עליך לשים בחבילה במקום מאה וחמישים כוסות מאה חמישים ושמונה כוסות". למרות ההפסדים, הברזרים, הוא החליט לבצע בדיוק מה שהרב אמר...

ביום מן הימים, כשהביא כדרכו את ארגו הקניות, סיפרה לו האלמנה שלפני כמה שנים נפטר אחיה הזקן במקום רחוק, הוא היה גם כן אדם עדייר וגלמוד, ובפטידתו השאיר לה ירושה של \$ 000,000,5 - חמש מיליון דולר! טבין ותקילין, והיות שמחפשת היא רבות אחר יורש הגון, שיהיה ראוי לקבל ירושה יפה שכזו, נראה לה שהוא האיש המתאים ביותר להעניק לו זאת. כאשר במשך כמה שנים עמד לצידה לסייע לה בכל דבר, ומעולם לא ביקש על כך שום תמורה, רק עשה הכל לשם מצוה, כפי שמצוים אנו מפי עליזין

לשרת באדיבות את לקוחותיו, ארז עבודה את כל קניותיה, ואף הוביל את הארגון הכבד בנאמנות לביתה.

משנוכחה הזקנה בשרות המצוין שנותנים בחנות זו, החלה לערוך את כל קניותיה הסדורים באותה חנות, והיהודי מצידו המשיך בשירותו הטוב, כדרכו מימים ימימה.

כעבור תקופה מסוימת, נודע ליהודי שזו היא אלמנה זקנה וערירית, שאין לה בנים וקרובים, ולכן הציע את עזרתו בעניינים שונים הנצרכים בבית הישן, והאלמנה מצידה הודתה לו על כך בכל לב, ובירכה אותו בכל ברכות טוב.

כך התרגלה אותה גלמודה בכל דבר שנצרכה, אם בתיקונים שונים שבבית, או בעריכת קניות וכיוצא, שהיהודי הטוב דגן מוכן תמיד להושיט עזרה, הוא ידע מכל בעיותיה וצורותיה, והשתדל תמיד להקל ולהטיב כפי יכולתו.

ביום מן הימים, כשהביא כדרכו את ארגון הקניות, סיפרה לו האלמנה שלפני כמה שנים נפטר אחיה הזקן במקום רחוק, הוא היה גם כן אדם ערירי וגלמוד, ובפטירתו השאיר לה ירושה של \$ 5,000,000 - חמש מיליון דולר! טבין ותקילין, והיות שמחפשת היא רבות אחר יורש הגון, שיהיה ראוי לקבל ירושה יפה שכזו, נראה לה שהוא האיש המתאים ביותר להעניק לו זאת. כאשר במשך כמה שנים עמד לצידה לסייע לה בכל דבר, ומעולם לא ביקש על כך שום תמורה, רק עשה הכל לשם מצוה, כפי שמצווים אנו מפי עליון להרנין לב אלמנה! ומכיון שיש לו משפחה ברוכה ילדים, שצריכים להביאם בברית הנישואין בכבוד ובריווה, לפיכך מוצאת היא לנכון להעביר אליו בבוא העת את כל הסכום משלם!

כעבור תקופה קצרה ביותר שבקה האלמנה חיים לכל חי, והאיש זכה כדן בכל הירושה הגדולה, ומאז עלתה קרנו בכבוד, הן בהצלחת הפרנסה וכלכלת הבית ברחבות, והן בנישואי בניו ובנותיו בכבוד וכראוי.

כשסיפר על כך לדבר, נענה ואמר, ראה גם ראה, כמה הלכתא גיברותא איכא למשמע מינה. הרי בזכות שחזרת בתשובה שלמה זכית לעזוב את השכונה החילונית, ולדור במקום תורה ויראת שמים. - שמתוך כך הגעת אל המצוה הגדולה של גמילות חסדים עם אותה אלמנה גלמודה, וממילא זיכו אותך מן השמים לפירותיהם שבעולם הזה, ברווחים נאים ויפים, והקרן קיימת לך לעולם הבא! (טיב הקהילה פר' וארא פ"א)

"אסביר לך", פתח הנוסע שלנו. "פגשתי את הנוסע השני בסדמפיאדה, והוא שאל אותי לאן אני רוצה להגיע. אמרתי לו שאני חייב סדמפ לטירת הכרמל. הוא הסתכל עלי בבזז ואמר שאין לי שום סיכוי. טירת הכרמל זהו יישוב קטן, ומה פתאום שיעבור כאן בדיוק

להרנין לב אלמנה! ומכיון שיש לו משפחה ברוכה ילדים, שצריכים להביאם בברית הנישואין בכבוד ובריווה, לפיכך מוצאת היא לנכון להעביר אליו בבוא העת את כל הסכום משלם!

כעבור תקופה קצרה ביותר שבקה האלמנה חיים לכל חי, והאיש זכה כדן בכל הירושה הגדולה, ומאז עלתה קרנו בכבוד, הן בהצלחת הפרנסה וכלכלת הבית ברחבות, והן בנישואי בניו ובנותיו בכבוד וכראוי.

יהודי יקר מתושבי ירושלים עיה"ק ת"ו התקרב אל אחד מגדולי מחזירי התשובה בדורנו, שהחזירו בתשובה שלמה, והכניסו תחת כנפי השכינה, ואף ליווה אותו בכל דרכו הקשה עד שהקים את ביתו, בית נאמן בישראל, בדרך ישראל סבא.

לפרנסתו היתה לו ליהודי זה חנות ירקות באחת משכונותיה של ירושלים, והנה יום אחד נפתח באותו רחוב שבאותה שכונה סופרמרקט ענק, שהיה בו גם סניף לירקות מובחרים.

האיש שחשש מאוד לפרנסתו, הגיע לרבו בלב כואב, שמתירא הוא לפרנסת ביתו, כאשר עם פתיחת הסופרמרקט בשכונה הרי כמעט שאין צורך עוד בחנות הקטנה שלו!

אמר לו הרב, עליך להתחזק באמונה שלמה! וכי בחינם חזרת בתשובה? הלא יודע אתה היטב שהפרנסה מן השמים, והוא יתברך זן ומפרנס מקרני ראמים עד ביצי כינים, ואין איש נוגע במה שמוכן לחבירו!

לא התיישבה דעתו של האיש, והמשיך לשאול, הלא מחויבים אנו גם לעשות 'השתדלות' מצידנו בענין הפרנסה, וכד"א (דברים יד, כט) "למען יברכך ה' אלקיך בכל מעשה ידך אשר תעשה", שלמדנו כאן שצריך לעשות את ההשתדלות

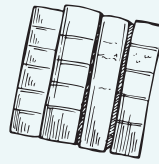
שבמעשי ידיו, כדי שתחול בה הברכה אשר יברך ה' אלקיך. - ובמצב שלפנינו, הרי פשוט שרוב הלקוחות ינהרו אל הסופרמרקט הגדול והיפה, שם גם יוכלו לעשות את כל קניותיהם יחדיו, וכמעט שאין יותר צורך בחנותו הקטנה.

שמע הרב את דברו, ואמר, אם בכל זאת הנך חושש, הרי עדיף שתעתיק את מקום מגוריך לשכונת 'מאה שערים', המלאה ביהודים חרדים יראי ה', ותפתח שם את חנותך, ובכך תזכה גם לדור בין יהודים כשרים, יראים ושלמים, ולהתחזק יותר בתשובה השלמה!

עשה אפוא האיש כמצות רבו, העתיק את מקום מגוריו אל תוככי 'מאה שערים', שם גם פתח מחדש חנות ירקות קטנה, אשר הביאה לו אכן פרנסה לביתו. - אבל עדיין היתה זו פרנסה בצמצום, ולא בריווה גדול כאשר הורגל בחנות הקודמת.

יום אחד נכנסה אל החנות הקטנה שבפאתי מאה שערים אישה זקנה, והחלה מעט לנבור בין הסחורות, כשהיא תרה ומחפשת אחר כמה פירות וירקות לאכילה. היהודי התייצב תיכף לעזרתה, וכדרכו

לו שאני מוהל, ותמיד, כאשר נקראתי לערוך ברית מילה הקב"ה זימן לי דרך להגיע. היום יש לי ברית מילה בטירת הכרמל, ואין כל ספק שה' ישלח לי הסעה לשם. ואכן, תוך שתי דקות הופעתם אתם כדי לקחת אותי לטירת הכרמל. הנוסע שלצדי היה כל כך המום, שהוא היה בטוח שאתה או חברך זה אליהו הנביא".

עד כאן היה סיפורו המיוחד והמרגש של מגיד המישורים, שדרש בבית הכנסת הסמוך לביתו. שמרתי את הסיפור בלבי, ושנה אחר כך הוא הגיע לידי שימוש.

הבחורים בישיבה למדו מסכת שלמה בהתמדה הראויה לציון, ולרגל סיום המסכת הוחלט להעניק להם יום של נסיעה למירון, כאות הוקרה ועידוד. יצאתי לנסיעה עם חמישה עשר בחורים, כשבידי כמה מאות שקלים בלבד. לא היה לי תקציב לנסיעה בטנדר פרטי, ולכן נסענו בתחבורה ציבורית. הדרך ארכה הרבה מעבר לצפוי, היו הרבה פקקים שעוכבו אותנו, וכשהגענו למירון כבר היה מאוחר מאד. ממילא התאחרת גם השהייה בקבר הרשב"י, וכך פנינו לצאת ממירון באוטובוס הנוסע לירושלים בשעה שמונה בערב. האוטובוס של שמונה אמנם הגיע, אבל הוא היה עמוס ולא עצר לנו. כעת באתי במבוכה. האוטובוס הבא יבוא רק בעשר בלילה, הנסיעה לירושלים תארך שעותיים וחצי, ואחר כך כבר לא יהיה לנו אוטובוס לבית שמש. ומה נעשה אז? חשבתי לקחת טנדר לצפת ומשם לקחת אוטובוס, אולם לא היה לי כסף לטנדר, וגם לא לשלוש מוניות, ובאחריותי יש חמישה עשר בחורי חמד, שכבר נכנסו ללחץ ושאלו:

מה נעשה כשנגיע לירושלים אחרי שהאוטובוס האחרון לבית שמש כבר יעזוב?

ברחמי ה' נזכרתי בסיפור על הנסיעה לטירת הכרמל. אמרתי לבחורים, "הקב"ה יכול לעשות הכול, ואף לשלוח לנו טנדר נוח עם חמש עשרה מקומות". לא עוברות כמה דקות, והנה נעצר לידנו טנדר. אנחנו שואלים אם אפשר לעלות עליו, והנהג אומר: "אתם יכולים לעלות, אני נוסע לנתניה".

חשובתי לעצמי, שגם מנתניה יש אוטובוס לירושלים. החלטתי לעלות עליו. בתחנה היה יהודי נוסף שרצה להגיע לבית שמש, והוא אמר לי, "מה אתה נוסע לנתניה? חכה עוד קצת ויהיה לך אוטובוס לירושלים", אולם חששתי, כי מי יודע מה יהיה עם האוטובוס הבא, ועלינו על הטנדר. בסייעתא דשמיא הגענו בזמן לאוטובוס שיצא מנתניה לירושלים, ובשעה שתים עשרה וחצי בלילה כבר היינו כולנו בבית שמש.

כדי שאדע להעריך את החסד המיוחד שעשה אתנו הרבנו של עולם, נודע לי שאותו תושב בית שמש שעמד לידנו במירון והציע לי להמשיך ולהמתין לאוטובוס, הגיע הביתה רק בשלוש לפנות בוקר.

(גליון השגחה פרטית פרשת וארא פ"ב)

מישהו שנוסע לשם? הנה, הוא צריך לעכו שהיא עיר גדולה, ועם כל זה הוא מוזכר כבר חצי שעה שמישהו ייקח אותו. אמרתי לו שאני בטוח שתוך חמש דקות יגיע לפה טרמפ לטירת הכרמל. כשהוא שאל מאיפה הביטחון הזה, הסברתי לו שאני מוהל, ותמיד, כאשר נקראתי לערוך ברית מילה הקב"ה זימן לי דרך להגיע. היום יש לי ברית מילה בטירת הכרמל, ואין כל ספק שה' ישלח לי הסעה לשם. ואכן, תוך שתי דקות הופעתם אתם כדי לקחת אותי לטירת הכרמל. הנוסע שלצדי היה כל כך המום, שהוא היה בטוח שאתה או חברך זה אליהו הנביא".

מספר מגיד שיעור בישיבה בבית שמש:

לפני כשנה, בשבת אחר הצהריים, התפללתי מנחה בבית כנסת הסמוך לביתי, שלא כהרגלי להתפלל בבית הכנסת של הקהילה שאליה אני משתייך. נשארתי שם לסעודה שלישית, וכך שמעתי סיפור מאלף מפיו של מגיד מישורים שקם לדרוש שם. וכך סיפר המגיד:

בשנים עברו התגוררתי בצפת, ושם לקחתי חלק בפעילות של קירוב רחוקים. פעם בשבוע הייתי יוצא עם חבר שיש לו רכב לאחד היישובים בסביבה, ומחזק יהודים. באחד הימים אני נכנס לרכב ושואל את חברי הנהג: "לאן היום?" והוא עונה לי מה שעולה לו בראש באותו רגע, "לטירת הכרמל".

אנחנו יוצאים מצפת, ומכוון שמסלול הנסיעה הוא על הכביש העובר דרך מירון, אני מציע לחבר שלי לקיים עוד מצווה. "בוא ניכנס למירון ונראה אם מישהו צריך טרמפ". אנחנו נכנסים למירון ופוגשים בטרמפיאדה שני יהודים העומדים זה לצד זה. האחד בלבוש חרדי, והשני נראה כמי שעדיין אינו שומר תורה ומצוות. אני שואל את החרדי: "לאן אתה רוצה לנסוע?" והוא עונה: "לטירת הכרמל".

"מצוין", אני עונה, "גם אנחנו לטירת הכרמל, ואתה?" אני פונה לחברו, "לעכו". "מצוין", הוא מקבל מענה דומה, "עכו על הדרך. קדימה".

השניים נכנסים, והיהודי לעכו נראה כמו הלום רעם. הוא מתיישב על המושב האחורי כשהוא אחוז תדהמה, ואני מבחין דרך המראה שהוא לא ממש קולט את המתרחש. הדרך עברה בנעימים, הנוסע לעכו לא פתח את פיו כל הנסיעה, וכשהוא ירד בעכו נשארנו רק אני וחברי, והטרמפיסט החרדי. "תגיד לי", שאלתי אותו, "מה הסיפור של זה שנוסע אתנו? הוא היה נראה כל כך המום, כשהוא נכנס לאוטו".

"אסביר לך", פתח הנוסע שלנו. "פגשתי את הנוסע השני בטרמפיאדה, והוא שאל אותי לאן אני רוצה להגיע. אמרתי לו שאני חייב טרמפ לטירת הכרמל. הוא הסתכל עלי בבוז ואמר שאין לי שום סיכוי. טירת הכרמל זהו יישוב קטן, ומה פתאום שיעבור כאן בדיוק מישהו שנוסע לשם? הנה, הוא צריך לעכו שהיא עיר גדולה, ועם כל זה הוא מוזכר כבר חצי שעה שמישהו ייקח אותו. אמרתי לו שאני בטוח שתוך חמש דקות יגיע לפה טרמפ לטירת הכרמל. כשהוא שאל מאיפה הביטחון הזה, הסברתי

פנינים על הפרשה:

ארבע כוסות כנגד ארבע שמות הקודש

וידבר אלהים אל משה ויאמר אליו אני ה'... לכן אמר לבני ישראל אני ה'... וידעתם כי אני ה'... ונתתי אתה לכם מורשה אני ה' (שמות ו, ב-ח)

כפי הנראה למתבונן בפסוקים שבתחילת הפרשה, נאמרו בהם ארבע פעמים התיבות 'אני ה', בפסוקים: ב', ו', ז', וח'.

רבינו זיע"א כותב על כך (מחשוף הלבן, וארא), כי חשבון הגימטריא של התיבות 'אני הוי"ה', עולה כחשבונה של תיבת 'כוס' עם הכולל (87).

עוד רומזת 'כוס' לארבעת צירופי שם הוי"ה, שם ע"ב, שם ס"ג, שם מ"ה ושם ב"ן, שכן צירוף כולם יחד עולה רל"ב (232), וגם תיבת 'כוס' הנכתבת במילוי - כ"ף ו"ו סמ"ך - עולה רל"ב.

הרי כאן רמז נפלא בארבעת פסוקי הגאולה, שכנגדן תיקנו חכמים את מצות שתיית ארבע כוסות בליל הסדר, והן מכוונות כנגד ארבעת פסוקי 'אני ה', כשכל אחד מן הפסוקים וכל אחת מן הכוסות, רומזים לאחד מצירופי שם הוי"ה.

ידאת האבות מן החטא

את ארץ מגריהם אשר גרו בה (שמות ו, ד)
העולם הזה, נוה התלאות, מקום מסוכן ומסוגל הוא. מסוכן - משום שבכל רגע ובכל מקום נקרים לאדם בדרכו נסיונות ופיתויים עד אין מספר, והבחירה מסורה בידו בכל זמן ועת, אם לטוב אם למוטב. ומסוגל - שכן העומד בנסיון, מתעלה מדרגה לדרגה עד שזוכה לבא למעלות הצדיקים העומדים לפני האלהים.

רבינו זיע"א מפרש (מעגלי צדק, אות ז'), כי משום כך נקרא העולם הזה בשם 'מגור', שהרי העולם כולו מלא בקליפות ומשטינים ומקטרגים העומדים להחטיא את בני האדם, ואם הצליחו במלאכתם הבזויה, אז הם עולים למעלה כדי להשטיין ולקטרג עליו. משום כך, האדם המחשב חשבון נפשו ומעשיו, מלא כל ימיו מגור ומורא מפניהם, וירא שמה יתגברו עליו. ואפילו אם כבר עברו עליו ימים רבים בלא חטא ועוון, אינו רואה עצמו בטוח מן החטא, שהרי כבר אמר התנא עליו השלום (אבות פ"ב משנה ד): "אל תאמין בעצמך עד יום מותך".

בזה יש לפרש את האמור כאן בפסוק על האבות הקדושים, שהתגוררו בארץ מגוריהם אשר גרו בה'. הכוונה לרמז על המגור הגדול שבו התגוררו כל ימיהם, כי כל ישיבתם בזה העולם היתה מתוך מגור ויראה, ועם כל גדלותם פחדו תמיד שמא יגבור עליהם היצר הרע חס ושלום.

כך יתפרש גם מה שאמר על עצמו יעקב אבינו עליו השלום (בראשית לב, ה): "עם לבן גרתי", וכן דברי דוד המלך עליו השלום (תהלים קיט, גד): "בבית מגורי", כי שניהם חששו ויראו שמה יחטאו, וכל זמן ששהו בעולם הזה היו שרויים במגור ויראה שמה יגבור עליהם היצר הרע ויחטיאם, ומשום כך נזהרו מאוד בתורה ובתפילה, כדי שיעזרום להינצל מן החטא.

גאולת ישראל בזכות צעדם על צעד השכינה

וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל אשר מצרים מעבדים אתם ואזכר את בריתי (שמות ו, ה)

עצות וסגולות:

ענייני שבת קודש (ג')

סגולות גדולות בסעודות השבת

ובפרט שמצינו כמה סגולות גדולות בהן, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (שבת קיח.) שבזכותן אדם נצול ממלחמת גוג ומגוג ומחבלו של משיח ומדינה של גיהנם, וגם כן הן תקון גדול לסעודות הרשות ומאכלות אסורות. וכיון שכל כך תועלת יש בהן איך יתעצל האדם לאבד טובה הרבה ולהגדיל ענש עליו.

(גנזי המלך)

המבטל סעודות שבת, האבות מקטרגים עליו

ובפרט שהן כנגד אבות העולם, ואם יבטל שום אחד מהן לא מלבד ענשו הגדול ופגמו למעלה, אלא אפילו אב מהאבות שבטל סעדו הרי הוא לו מקטרג ואומר אם אב אני איך כבודי.

(גנזי המלך)

יזהר בקיום סעודה רביעית

גם סעודה רביעית צריך לזהר בקיומה ללוח המלכה, וגם כן היא כנגד דוד המלך, לפי שדוד המלך ואבות העולם הם ארבע רגלי הכסא (זוהר ח"ב קז., ח"ג רסב:), וצריך האדם להשלים הכסא בסעדת דוד המלך.

(גנזי המלך שם)

בעל תשובה יזהר מאוד בסעודות שבת

והנה בעל תשובה צריך לזהר בזה יותר כדי לתקן אשר עות, כי כל החטאים והעונות רבים ככלם נמשכים מרבוי אכילה ושתיה וסעודות הרשות. ולכן לתקן צריך לזהר בסעדות השבת לקיים כראוי ושלא יבטל שום אחת מהן.

(גנזי המלך שם)

אכילת שבת מתקנת את חטא הקדמון

ואפשר דהאכילה והתענוג של הימים טובים האלה, הוא תקון לחטא חוה ואדם שאכלו מעץ הדעת טוב ורע, שאמר הקדוש ברוך הוא התקון לזה הוא שיהיו ישראל מענגים השבתות וימים טובים, ותבוא האכילה הטוהרה והמתרת של ימים הקדושים והטהורים, ותכפר על אכילת אסור וטמאה שאכלו חוה ואדם. (מעגלי צדק אות ח"ת, ד"ה חשתי)

התשובה מקובלת יותר ביום השבת

כתב בזהר הקדוש (ח"ב קלה:) ובדברי המקבלים ז"ל (ראה שער הכוונות ענין ראש חודש), דביום השבת רחמים גוברים וכל הדינים מתבטלים ולפיכך אש של גיהנם כבה ביום השבת, לפי שכיון שהדינים מתבטלים, גם האש שבוערת מכחם מתבטלת וכבה. ולפיכך כיון שספרא אחרא אין לה שליטה ביום השבת, התשובה מקבלת ביום ההוא, דאין שטן מקטרג שיקטרג עליו. ולפיכך צריך להתעורר בעל תשובה בכל שבת ושבת ולהוסיף תשובה על תשובה, כיון דיום קדוש הוא לאלהינו, בודאי דהתשובה מקבלת ביום זה, דעת רצון הוא.

(גנזי המלך, תיקון התשובה אות נח)

לה. מה מליל. דהא לזמנין אתקרי לילה, ולזמנין אתקרי ליל [ומה הם אומרים? שמר מה מלילה שמר מה מליל. הם תובעים אותי על הגבירה, מה עשיתי מהגבירה שלי. אזי הקדוש ברוך הוא מכניס את הפמליא שלו ואומר: ראו בני אהובי, שהם דחוקים בגלות ועוזבים את הצער שלהם ומבקשים ממני על הגבירה, ואומרים: שמר - אתה שנקרא שומר, איפה השמירה שלך? איפה השמירה של ביתך? מה מלילה - מה עשית מלילה, כך שמרת אותה? מה מליל? שהרי לפעמים נקראת לילה ולפעמים נקראת ליל].

כך ארע גם בגלות מצרים, שידעו ישראל כי השכינה מצויה בגלות יחד עימם, ומשום כך לא פנו כלל אל צרתם, וכל בקשתם ובכיתם לפני ה' היתה שיגאל שכינתו וישיבנה אליו כבתחילה, ויסר ממנה יגון ואנחה.

התעוררות מידת הרחמים בצעקת ישראל על צער השכינה
כאשר ראה הקדוש ברוך הוא את בניו אהוביו שאינם חשים כלל לרוע מצבם, ומתחננים אליו לגאול שכינתו, נתמלא עליהם רחמים, וראה כי מעתה ראויים הם שיתנהגו עימם לפנים משורת הדין.

אנחה ישראל - רק על השכינה
מעתה, כך יתפרשו הכתובים בפרשת שמות: 'ויאנחו בני ישראל מן העבודה' - זו השכינה, הנקראת 'עבודה ה', ועליה - ורק עליה, נאנחו בני ישראל וזעקו לפני ה'. אנחה נוראה זו, השוברת כל גופו של אדם, היתה על צער השכינה, ואחת היתה בקשתם כי תכבד ואפילו תוכפל עבודתם עליהם, ובלבד שלא תהיה שכינת עוזנו שרויה בצער. על, 'ותעל שועתם אל האלהים מן העבודה' - מתוך כך שהיתה עיקר שוועתם על צער השכינה, עלתה השוועה עד כסא הכבוד ובקעה שערי שמים.

קנאת ה' על צער שכינתו כקנאת בני ישראל
כאשר ראה הקדוש ברוך הוא את בניו האהובים מקנאים לכבוד השכינה וחפצים בגאולתה, עלה במחשבה לפניו כי אם בני ישראל מקנאים לה, בוודאי הוא עצמו צריך לקנא לה, ולכן התקנא לכבוד שכינתו להוציא שושנתו מבין החוחים. וזהו שאמר הכתוב 'וישמע אלהים את נאקתם' - 'נאקתם' אותיות 'קנאתם', היא הקנאה שקנאו ישראל לכבוד השכינה.

השכינה נקראת 'ברית'
מיד נתעורר גם הוא יתברך, 'ויזכור אלהים את בריתו' - היא השכינה הקדושה, אשר היתה 'את אברהם את יצחק ואת יעקב' - אשר על כולם שרתה השכינה הקדושה, ואל צער השכינה צרף ה' יתברך את צער בני ישראל, ונתמלא רחמים עליהם. וזהו סיום הכתוב: 'וירא אלהים את בני ישראל' - שני מיני צער יש כאן, צערה של 'את' - היא השכינה כידוע, וצערם של 'בני ישראל', ועל שניהם יחד נתמלא רחמים לפדותם - 'וידע אלהים'.

גאולת ישראל תלויה בגאולת השכינה
זו גם כוונת הכתוב כאן בפרשתנו: 'וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל' - 'נאקת' אותיות 'קנאת', כלומר, ראה ה' כי מקנאים ישראל לכבוד השכינה ורוצים להצילה מצערה, ולמרות שיעבודם בעצמם ביד המצרים הרשעים, לא שתו ליבם לכל זאת אלא אך ורק לגלות השכינה, ומשום כך 'ויזכור את בריתו' - זכר גם הבורא יתברך את שכינתו הנקראת 'ברית', וממילא נזכרו ישראל יחד עימה, כי זה תלוי בזה.

כל מקום שגלו ישראל אליו, גלתה שכינה עמם. כי הקדוש ברוך הוא, בכל צרתם - לו צר, ואינו מזניח בניו בעת צרתם חלילה, אלא הולך עמם לתומכם ולשומרם, ומשפיע שפע ברכה על המקום שבו נמצאים בניו האהובים, עד אשר תעלה זכותם לפניו ויגאלם, ויביאם בשמחה ובששון לארצם כבתחילה.

נאקה או צעקה?
רבינו זיע"א (מחשוף הלבן, וארא) מפרש בכך את דקדוק לשון הפסוק, שכתב כי שמע ה' את נאקת בני ישראל, ואילו בפרשת שמות, אמר ה' למשה (לעיל ג, ט) "ועתה הנה צעקת בני ישראל", ומה נשתנה?

אך על פי היסוד האמור כאן, שבכל גלויות ישראל גלתה שכינה עמם, יתבאר הדבר. כי הנה, יסוד הדבר מן הפסוק (תהלים צא, טו) "עמו אנכי בצרה", כלומר, השכינה הקדושה הנקראת 'אנכי', נמצאת עם ישראל 'בצרה'.

השכינה גלתה עם ישראל למצרים
כך גם בגלות מצרים, הבטיח הקדוש ברוך הוא ליעקב אבינו עליו השלום קודם שירד מן הארץ הקדושה לגלות, ואמר לו (בראשית מו, ד) "אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלה גם עלה", כלומר, השכינה הקדושה הנקראת 'אנכי', היא זו שתדל למצרים, והיא גם כן תעלה ותיגאל יחד עם בני ישראל.

מן השכינה יצאו שישים ריבוא נשמות ישראל
בזו הדרך אפשר לפרש את מאמר רבותינו זכרונם לברכה (שיר השירים רבה א, סה): "אשה אחת ילדה במצרים שישים ריבוא", כי ידוע שמקור כל נשמות ישראל הוא מן השכינה הקדושה, וכאשר היתה השכינה - הנמשלת לאשה - מצויה בגלות מצרים, נולדו ויצאו ממנה כל שישים ריבוא נשמות ישראל הקדושים, ונגאלו משם.

צער ישראל במצרים על צער השכינה
והנה, לא נעלמה מעם ישראל הקדושים ידיעה זו על גלות השכינה יחד עימם. ומשום כך, היו דואגים עליה מאוד, ומצטערים בצערה הגדול כשעומדת בגלות, עוד יותר ממה שדאגו על צערם שלהם עצמם. עד אשר אמרו לה יתברך, כי מוכנים הם שיתווסף על צערם עוד כהנה וכהנה, ובלבד שלא יראו בצער השכינה, ותיגאל משבייתה. [וכבר נתבאר כעין זה לעיל בפרשת שמות, בביאור הכתוב (לעיל ב, כג-כד) 'ויאנחו בני ישראל מן העבודה ויזעקו ותעל שוועתם אל האלהים מן העבודה, וישמע אלהים את נאקתם ויזכר אלהים את בריתו את אברהם את יצחק ואת יעקב', ובדקדוק לשון הפסוקים, קחהו משם, וראה עוד להלן בביאור פסוקים אלו].

צעקת ישראל בגלות על צער השכינה
וכבר נמצא יסוד הדברים בזהר הקדוש (ח"ג דכ"ב ע"א), שם דרשו על הפסוק (ישעיה כא, יא) "שמר מה מלילה שמר מה מליל", שישאל מניחים את צערם וצוועקים לפני ה' יתברך על צער השכינה. וזה לשונו: 'ומאי אמרי. שומר מה מלילה שומר מה מליל, אינון תבען לי על מטרוניתא, מה עבדית מן מטרוניתא דילי. דדין קודשא בריך הוא כגיש לפמליא דיליה, ואמר, חמו בני רחמי, דאינון דחיקין בגלותא, ושבקין צערא דלהון, ותבעין לי על מטרוניתא. ואמרי, שומר: אנת דאקרי שומר, אן הוא שמירה דילך אן הוא שמירה דביתך. מה מלילה: מה עבדת מלילה, הכי נטרית

מסכת מגילה דף כא – כז

קריאת העולה לתורה עם הבעל קורא

בגמרא: תנא מה שאין כן בתורה (מגילה כא, ב).

התוספות (ד"ה תנא) הביאו שמעיקר הדין העולה לתורה היה קורא את הקריאה בעצמו, ותקנו שיהא השליח צבור קורא כדי שלא לבייש את מי שאינו יודע לקרוא. והביאו דבר זה גם הר"ן (י"ב. ד"ה הקופות) והתוספות בבבא בתרא (ט"ו. ומנחות ל:) והרא"ש (מגילה פ"ג ס' א), והביאו סמך וטעם לדבר ממסכת בכורים (פ"ג מ"ז) שתקנו חז"ל לענין בכורים שבתחילה מי שהיה יודע לקרוא היה קורא בעצמו ומי שאינו יודע לקרוא מקרין אותו. נמנעו מלהביא מחמת הבושה והתקינו שיהיו מקרין את הכל. אבל הרא"ש (שם) לא הסכים לזה וחילק שדוקא שם תקנו שיהיו מקרים את כולם כיון שנמנעו מלהביא בכורים ועברו על מה שכתוב בתורה, אבל בקריאת התורה שאין חשש ביטול מצוה למה לא יקראו הבקיאים בעצמם והאחרים ימנעו ומחמת הבושה יתנו לב ללמוד הפרשה. ולכך כתב טעם אחר בזה, לפי שאין הכל בקיין בטעמי המקרא ויש הסבורים בעצמם שיודעים ואין הצבור יוצאים בקריאתם ואם לא יקראום לעלות לתורה יבואו לידי ריב עם הגבאי ולכך

התקינו שיקרא מי שהוא בקי בקריאה. והוסיף הרא"ש שמכל מקום גם העולה לתורה יקרא בנחת ובדקדוק עם הקורא כדי שלא תהא ברכתו לבטלה, ומי שאינו יודע לקרות לא יקראנו הש"ץ והוא ברכה לבטלה. וכן כתב הרא"ש בתשובותיו (כלל ג ס' יב).

ובבית יוסף (או"ח ס' קמא ד"ה ומ"ש רבינו ומיהו) הקשה על זה שהרי העולה שומע מה שהש"ץ קורא ומכוין לבו לדבריו הרי הוא כקורא מדין שומע כעונה, וגם אם אינו יודע לקרות בעצמו אין ברכתו ברכה לבטלה. והביא בשם מהר"י אבוהב שכתב ששמע שכתוב בספר הזוהר שאין לקרות כלל אלא אחד וראוי לחוש לדבריו אם האמת הוא כך שהוא לא ראה שכתוב כך בזוהר אלא ששמע, וכתב הב"י שהוא זכה למוצאו והוא בפרשת ויקהל (רב:), ומכל מקום כתב הבית יוסף שיתכן שאפילו לדברי הזוהר רשאי לקרות והוא שלא ישמיע לאזניו, וכן ראוי לעשות לקרות העולה בנחת בענין שלא ישמיע לאזניו.

ובעמק ברכה (ענין קריאת התורה ס' א) ביאר טעמו של הרא"ש שסובר שאם אינו יודע לקרות בעצמו ברכתו היא ברכה לבטלה, שלעתו דין שומע כעונה אינו אלא לענין שיצא ידי חובה על ידי ברכה וקריאת חברו אבל אינו נחשב כקורא ממש על כן אינו יכול לברך על קריאת הש"ץ. ותלה

הדבר במחלוקת ראשונים נוספת בדין השומע באמצע התפילה קדיש וקדושה, ששיטת רש"י (סוכה לח:) שישתוק וימתין ויכוין למה שאומר הש"ץ ויצא מדין שומע כעונה, אך מאידך לא יהא נחשב לו כהפסק באמצע תפילתו ששומע כעונה אינו אלא לענין לצאת אבל אינו נחשב כעונה ממש. אבל דעת ר"י ור"ת בתוספות (ברכות כא: ד"ה עד) דאדרבה אם ישתוק ויכוין להש"ץ לצאת מדין שומע יחשב לו להפסק באמצע תפילתו. ושיטתם ששומע כעונה בפיו ממש ולכן יוכל לברך על קריאת הש"ץ. (וראה בענין זה בביאור הלכה שהאר"ך בקושית הבית יוסף, וראה פניני הלכה סוכה שם ולעיל ד. וטז.). אלא שהקשה על זה שאם כן מה מועיל מה שקורא בלחש עם הש"ץ שלא תהא ברכתו לבטלה, שהרי הברכה נתקנה על הקריאה שקורא בלחש שהרי הצבור אינו שומע את קריאתו אלא את קריאת הש"ץ, ואם כן אין קריאתו קריאת צבור ואין יכולים לברך עליה ברכות התורה. ומוכח בדעת הרא"ש כשיטת רש"י שהביא תלמידו רבינו שמעיה (הובא בתוס' ר"י החסיד וח' הרשב"א ברכות יא:) שברכות על קריאה בצבור אינם על מצות הקריאה בצבור אלא עיקרן על מצות לימוד התורה. ולכן מועיל מה שיקרא העולה בלחש שתהא ברכתו על לימוד זה ואינה ברכה לבטלה. (וראה עוד מה שהאר"ך שם).

ולענין הלכה כתב בשו"ע (או"ח שם ס"ב) שצריך העולה לקרוא עם הש"ץ כדי שלא תהא ברכתו לבטלה אלא שצריך לקרא בנחת שלא ישמיע וכמסקנת הבית יוסף, והרמ"א כתב שאין לחוש אם משמיע לאזניו. וביאר במשנה ברורה (ס"ק ג) שאף שיותר טוב שלא להשמיע לאזניו מכל מקום אם משמיע גם כן אין לחשוש שלא עדיף מתפלה שתקנו גם כן בלחש ואף על פי כן יכול להשמיע לאזניו. ובשעה"צ (ס"ק יב) דן בזה והניח בצ"ע למעשה.

מנהג בני רומניא

הב"י (שם) הביא מנהג שנהגו בני רומניא בדרך אחרת כדי שלא לבייש את מי שאינו יודע לקרוא. והוא שהעולה קורא בקול רם כמעיקר הדין והמנהג הקדום, אלא כדי שלא

לבייש את מי שאינו בקי בדקדוק הקריאה מעמידין אדם אחד ליד העולה לתורה והוא אומר כל תיבה ותיבה תחילה ואחריו אומר הקורא. (וראה בב"י שם שכתב סמך לזה מדברי רש"י שבת יב: וכתב גם כן שיתכן שהוא מתאים אפי' עם דברי הזהר הנ"ל). אך כתב בערוך השולחן (שם ס"ו) שיש להזהר גם עתה שראה מקומות פשוטים שאין בהם גם אחד שיודע לקרות ואחד מביט בחומש וקורא לפני הקורא שקורא בתורה, וזה אי אפשר שזה ישתוק בשעה שזה אומר ועל כל תיבה ותיבה יעשו כן, שזהו מהנמנעות ולא יקשיבו, ולכן לכל הפחות שהאומר מתוך החומש יאמר בלחש אל הקורא בתורה.

ועולי תימן נוהגים עד היום כדין התלמוד שהעולה קורא בעצמו (ועי' קובץ בא"י לז' עמ' קכ).

אמירת חלק מפסוק שלם בקידוש ובהגבחת ספר תורה ועוד מקומות

בגמ': כל פסוקא דלא פסקיה משה אנן לא פסקינן ליה (מגילה כב, א).

מבואר בסוגייתנו שאין לפסוק באמצע פסוק שלם בקריאת התורה. ומבואר בהמשך הסוגיא שדין זה אינו דוקא בקריאת התורה אלא גם בשעת הלימוד וכמעשה שהיה בלימוד לתינוקות של בית רבן.

וברוקה (סוף ס' שיט) הביא תמיהת אחיו ר' יחזקאל על עיקר מה שחולקין פסוק יהללו את שם ה' כשמוליכין הספר תורה להחזירו להיכלו שהש"ץ אומר חציו והקהל מסיימין אותו ואומרים הודו על ארץ ושמים ומוסיפין עוד פסוקים עמו, מאיזה טעם חולקים אותו. והרוקח עצמו הביא עוד כמה מקומות שעושין כן כמו בפסוק וקרא זה אל זה ואמר, וכן בברכת מילה השליח ציבור אומר הודו לה' כי טוב והקהל אומר כי לעולם חסדו. וביאר הרוקח לפי שהשרפים קוראים זה לזה להקדיש ליוצרים יחד ומקדישים אחרי כן כולם יחד וכך גם כן הש"ץ אומר ואחר כך מקדישין הקהל עמו, אף כאן לפי שאמר מתחילה גדלו לה' אתי וגם הכל הבו גודל לאלקיננו, אומר בסוף לקהל אין אתם צריכים כי אם לגדלו ולהללו לפי שגדול ונשגב שמו

שיק (או"ח ס' קכד) הקשו איך מתחילים את הקידוש בליל שבת מאמצע הפסוק יום השישי ויש מתחילים מויהי ערב ויהי בוקר, והרי הוא אמצע פסוק וכל פסוקא דלא פסקיה משה אנן לא פסקינן. ותירץ בחת"ס שכיון שברצונם להתחיל יום השישי הוא מפני צידוף שם הוי"ה שבראשית תיבות יום השישי ויכולו השמים, ולהתחיל יום השישי אין זה מתאים כי אין בו משמעות של כלום, לכן מתחילים ואומרים גם כן ויהי ערב ויהי בקר. ואין לומר שהיה צריך להתחיל מתחילת הפסוק וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאוד שאין נכון להתחיל בליל שבת קודש בזה מפני דרשת חז"ל טוב מאוד זה המות. וכיון שאי אפשר בענין אחר מותר לפסוק הפסוק.

ובברכת אהרן (עמ"ס ברכות מאמר קח) כתב שרק בקריאת התורה יש איסור זה אבל סתם כך מותר, ותמך דבריו שאם לא כן יהיה אסור להזכיר סתם חצי פסוק והרי מצינו לחז"ל שתמכו דרשותיהם על דברי הכתוב ולא הזכירו רק תחילת הפסוק או סופו ולא חשו לדין זה שכל פסוקא דלא פסקיה משה אנן לא פסקינן, אלא על כרחך שרק בעת קריאת התורה אסור. אך הקשה על כך מהגמרא בברכות (יב:) שמבואר שם שמטעם זה לא קבעו לומר הפסוק כרע שכב כארי בקריאת שמע, משום דכל פסוקא וכו', הרי שאפילו שלא בעת קריאת התורה אסור להפסיק באמצע הפסוק. וכתב לישב שקריאת שמע דומה לקריאת התורה שאסור להפסיק בה. [ולדבריו צ"ל שגם הקריאה לתינוקות המבוארת בסוגייתנו

לבדו והציבור משיבין גם אנו יודעין שהודו ושיגובו בשמים ובארץ. וראה שם שביאר ג"כ הפסוק שמוסיפים אח"כ. אך לא ביאר דבר לענין איסור פסיקת פסוקים דלא פסקיננו משה. ובמגן אברהם (או"ח ס' נא סק"ט) לא הסכים לדברי הרוקח לחלוק פסוקים אלו, שמאחר שבגמרא מפורש לאיסור אין די בטעם כזה להוציא מכלל דברי הגמרא. והמג"א עצמו כתב טעם אחר על פי המבואר בסוטה (סוטה ל:) משה אמר אשירה לה' והם אמרו אשירה לה', שנמצא שמתחילה נאמרו פסוקים אלו בצורה זו של הפסק באמצע הפסוק שאחד אמר את תחילתם ואחרים אמרו את סופם, ולכן גם אנו אומרים באופן זה. ולדבריו צריך לבאר כן בכל המקומות שמפסיקין באמצע פסוק שכן נאמרו מתחילה.

התוספות סוכה (לח: ד"ה הוא) הקשו על המבואר שם שהוא אומר אנא ה' הושיעה נא והם אומרים אנא ה' הושיעה נא הוא אומר אנא ה' הצליחה נא והם אומרים אנא ה' הצליחה נא, וקשה שהרי בגמרתנו מבואר שאין מפסיקין אלא לתינוקות. ותירצו שאני הכא שאמרוהו שני בני אדם. והנה המגן אברהם (ס' תכב סק"ח) כתב בשם הכל בו שדוקא בתורה ובנביאים אסור לחלק אבל בכתובים אפשר שמותר לחלק, ותמה עליו בחיי אדם (כלל ה נשמת אדם סק"ב) שהרי פסוקים אלו שדיברו בהם התוספות הם בכתובים ואף על פי כן נקטו התוספות שאסור לפסקם. ובשו"ת חת"ס (או"ח ס' י) ובשו"ת מהר"ם

מתחילין יוצר אור והכל יודוך ואל אדון ולאל אשר שבת, ובכל מקום ומקום לפי מנהגו (שול"ע הרב שם ס"ב). וכתב בביאור הגר"א שמקור הדבר מסוגייתנו דנפיש סידורא דיומא. ותמחו על דבריו שהרי דבר זה נאמר על יום הכפורים ולא על שבת וכמו שפירש הר"ן (יג. ד"ה זה) שהיו רגילין לומר סדר עבודת היום כמו שאנו עושים, כדאמרינן ביומא (נו.) בש"צ שירד לפני רבא ביום הכפורים והתפלל את סדר העבודה, ומרבים גם כן בדברי שבח ותפילה מפני שהוא יום מחילה וכפרה (וראה עוד ברכות לא. ע"ז ה.). ובספר דמשק אליעזר על ביאור הגר"א פירש ראיתו של הגר"א, משום דמשמע שאף בשבת יש סידורא דיומא אלא שביום הכפורים מרבים בזה יותר, וזהו הלשון דנפיש סידורא דיומא.

ומכל מקום מבואר בסוגייתנו שביום הכפורים היו מאריכים הרבה בפיוטים. והאדר"ת בתפילת דוד (נד' בישורון ט עמ' תרמא) כתב שזהו הטעם שאין אומרים אין כאלוהינו ביום הכפורים, שבמחזורים סוף תפילת מוסף נדפסו בשם המהר"ל כמה טעמים בזה, וכתב האדר"ת שטעמים חלופים הם, ובפרט מה שכתב שם שאמירת אין כאל' היא כנגד קרבנות ולכן אין צריכים לאמרה ביום הכפורים כיון שהיו מקריבים בו הרבה קרבנות של יומו, וקשה שהרי גם בשבועות היו מקריבים הרבה קרבנות ואף על פי כן אומרים בו אין כאל', וגם קשה למה לא נוסף לומר עוד אין כאל' ויהיה הדבר כנגד עוד קרבנות, ומה חסרון יש במה שנאמרו עם הקרבנות הרבים, ועוד קשה שבזמן הזה איננו מקריבים קרבנות כלל. וכתב שהטעם האמיתי בזה הוא שכיון דנפיש סידורא דיומא וכמבואר בסוגייתנו, ובפרט אחר רוב הזמנים שהוסיפו הפייטנים והסלחנים וחיברו פיוטים וסליחות רבים, וכל היום בלי מנוח אומרים רצופים בזה אחר זה, על כן אין הפסק כלל בין מוסף למנחה ולא מצאנו דוגמתו בכל שאר ימים טובים, ולכן קיצרו בזה ולא אמרו אין כאל'. ובשנים האלו שירדה חולשה לעולם ונהגו סלסול בעצמם לנוח ולהנפש אחר תפילת מוסף כחצי שעה ויותר וכל אחד הולך לביתו, צריך באמת לומר אין כאל' ועלינו ככל הימים טובים, ולחלק מצות תפילת מוסף לעצמה.

ע"פ כת"י תימן וסבינוניטה (בהערות אחר דברים ב ח.).

נידון נוסף עורר הגר"ח מוואלאזין זצ"ל במה שאומרים כשמגביהים הס"ת וזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל על פי ה' ביד משה. והנה פסוק וזאת התורה עד בני ישראל הוא בדברים (ד, מד), אבל הפסוק על פי ה' ביד משה הוא חצי פסוק בבמדבר (ט, כג). וקשה איך פוסקים פסוק זה שלא פסקיה משה. ובפירוש דובר שלום (אוצר התפילות עמ' 416) כתב שאין לומר על פי ה' ביד משה משום הכפילות שיש על ידי זה, שכבר אמר שזאת התורה שם משה לפני בני ישראל. והביא בשם הגר"ח מוואלאזין (והובא בעוד כמה ספרים, ובסידור הגר"א תוקן על פיו) שמנהיגו משובש וצריך לומר גם כל הפסוק שבמדבר, 'על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו את משמרת ה' שמרו על פי ה' ביד משה. אלא שבמסכת סופרים (פ"ד ה"ג) לא מובא לומר בהגבהת התורה אלא פסוק וזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל. (וראה עוד בספר שיח תפילה ח"ב שער יג ס' ב אות ד).

פיוטים וזמירות בשבת ויו"כ

בגמ': דנפיש סידורא דיומא (מגילה כג, א).

כתב הרמ"א (או"ח ס' רפא ס"א) שנוהגין להרבות בזמירות של שבת כל מקום לפי מנהגו, והיינו שמוסיפים בפסוקי דזמרה למנצח השמים כל אומרים נשמת אחר שירת הים ומסיימין בו ישתבח ואחר כך

שהיא בכלל האיסור, וגם קריאת ההלל המבואר בתוספות בסוכה שם שהוא בכלל האיסור, ג"כ דומה לקריאת התורה וצ"ע. וראה שם עוד שדן בדבר מה שנוהגים בשמחת תורה בעת התחלת קריאת פרשת בראשית שבהגיע הקורא לויחי ערב ויהי בוקר אומרים כל הקהל חצי פסוק זה, והרי בעת קריאת התורה הוא ובזה ודאי אין לפסוק פסוק לשנים. וראה שם מש"כ ביישוב המנהג.

ובמגן גבורים (או"ח ס' מט) תירץ שבמקום שיש אתנחתא באמצע הפסוק שפיר מותר להתחיל מאמצע הפסוק שהרי זה כמו פסוק חדש. אולם בשו"ת חתם סופר הנזכר תמה על יסוד זה מכמה מקומות שמשמע שיש איסור גם באופן זה. [וראה עוד בכף החיים בפתח דבר שכתב דרך קידוש שרי, וכע"ז במג"א (ס' רפב בהקדמה) גבי כל פרשה דלא פסקה משה וכו' כתב שדרך תחינה ובקשה מותר. וראה עוד דעת תורה (ס' נא). ובמשנ"ב (ס' רפט סק"ב) כתב שהמתחילין בקידושא רבה מעל כן ברך וגו' שלא כדין הוא דכל פסוקא וכו'. וראה עוד ערוה"ש (או"ח ס' רפה סק"ה) בדברי המחצית השקל בענין הפסקה בפרשה שבאמצע פסוק בקריאת שנים מקרא ואחד תרגום. וראה עוד באורחות רבינו (ח"ג ס' צא) בענין המתחיל ברכה ואמר כבר אלקי ונזכר שאינו צריך לברך עתה במה שממשיך בפסוק אלקי ישראל אבינו וגו' אף שלא התחיל בו מתחילתו. וראה עוד הרחבה בזה בחומש עם תרגום

הכנת סעודת יום טוב קודם התפילה

בגמרא מבואר שביום טוב היו מאחרים לבא. ופירש רש"י (ד"ה ביו"ט) שהיו מאחרים לבא לבית הכנסת כיון שצריך לטרוח בסעודת יום טוב. ומבואר שטרוחו בסעודת יום טוב קודם תפילת שחרית ולכן היו מאחרים לבא לבית הכנסת לתפילת שחרית. ובפרי מגדים (או"ח סי' פט א"א ס"ק טו) הקשה בזה שהרי נפסק בשולחן ערוך (שם ס"ג) שאסור לאדם להתעסק בצרכיו קודם שהתפלל תפילת שמונה עשרה של שחרית, ואיך טרוחו בסעודת יום טוב קודם התפילה. וכתב להוכיח מכאן שמוותר לקנות צרכי שבת ביום שישי קודם התפילה אם רגילים למכור בבוקר השכם קודם התפילה ולא ימצא לקנות אחר התפילה. וכן פסק במשנה ברורה (סי' רנ סק"א) שיקנה ואחר כך יתפלל אך יראה לקרות קריאת שמע כיון שכבר הגיע זמנה ואין זה בכלל מה שאמרו אסור לעשות חפציו קודם שיתפלל שזו חפצי שמים היא. [וראה בביאור הלכה (שם ד"ה ישכים) שדן בזה]. ובמשנה ברורה (סי' פט ס"ק לו) כתב בפשיטות שלקנות צרכי סעודה בערב שבת קודם תפילה שרי דחפצי שמים המה, ולא חילק בין אם ימצא אחר התפילה או לא. עוד העלה שיתכן שהתחילו לטרוח בהכנה קודם שהגיע שעלה השחר שבאופן זה מותר גם כן (ראה במשנ"ב סי' פט ס"ק

ל"ו. ובס"ק ל"ז שיש מחמירים דגם בחצי שעה קודם עלות השחר אסור כמו סמוך למנחה ע"ש).

ובהגהות היעב"ץ עמד בעיקר מה שמבואר שהאנשים מאחרים לבית הכנסת כדי לעסוק בצרכי הסעודה, והרי מלאכת נשים היא ולא מלאכת אנשים. [ולענין מלאכת נשים לפני התפילה ראה במשנה ברורה (סי' קו סק"ד בהרחבה בזה) ויתכן שלהם מותר לטרוח בהכנת הסעודה קודם התפילה]. וכתב שמכל מקום צריכים האנשים לשמור את הבית ואת הבגים בזמן שנשותיהם עוסקות בצרכי הסעודה, וגם לפעמים צריכות הנשים סיוע אנשיהם. ובפסקי תשובה (ח"ג סי' רפז) כתב שכשם שסעודה שעושים עבור האורחים היא סעודת מצוה, כן יש לומר גם בכל סעודה שעושה עבור בניו הקטנים שהיא סעודת מצוה משום שעושה צדקה בכל עת (ראה כתובות ג.), והוא הדין חסד שעושה עם אשתו. וכן הובא מהגר"צ פינקל לגבי ההכנות לשבת שמלבד שהם כבוד שבת הוא גם גמילות חסד עם ביתו (מאורות הגדולים עמ' רלה).

הסתכלות על ידי הבהנים בזמן ברכת כהנים בזמן הזה

בגמ': כהן שיש בידו מומין לא ישא את כפיו (מגילה כד, ב).
כהן שיש בידו מומין לא ישא את כפיו. ופירש רש"י לפי שהעם מסתכלין בו, ואמרינן במסכת חגיגה (טז.) המסתכל

בכהנים בשעה שנושאים את כפיהן עיניו כהות לפי שהשכינה שורה על ידיהן. וכן נראה מדבריו (בד"ה פניו) שכתב שהנושא את כפיו חולץ מנעליו ואם יש בו מום יסתכלו בו ומתוך כך רואין את ידיו. והתוספות בחגיגה (טז. ד"ה בכהנים) הקשו על דברי רש"י שהרי דבר זה לא נאמר אלא בזמן שבית המקדש קיים שהיו עומדין הבהנים על דוכן בבית המקדש ומברכים בשם המפורש אבל שלא בבית המקדש אין מקור בגמרא שם שהיתה השכינה שורה על ידיהן והמסתכל בהן עיניו היו כהות. ולכן פירשו שהדין המבואר במשנתנו מטעם אחר הוא, מפני היסח הדעת. והביאו שכן מבואר בירושלמי שהטעם משום היסח הדעת ומובא שם שר' חגי אמר שהוא יכול להסתכל בלי להסיח דעתו ולכן מותר לו להסתכל.

והר"ן (טו. ד"ה מתני' כהן) הביא שני טעמים, חדא שאין מתכוונין לברכה כראוי ועוד שאסור להסתכל בכהנים שנושאים כפיהם מפני שהשכינה שורה בין קשרי אצבעותיהן. נמצא שלדברי רש"י אסור להסתכל אף בזמן הזה בידי הבהנים. ולדברי התוספות האיסור בזמן הזה אינו אלא מפני היסח הדעת וכשאין חשש היסח הדעת מותר להסתכל.

ובדעת תורה (או"ח סי' קכח סכ"ג) הביא מספר האשכול הלכות ברכת כהנים (סי' טו) שכתב וז"ל ובעידנא דפרסי כהני ידיהו אסור לאסתכלי בהון אלא צריכין לעמוד לפנייהם באימה וכובד ראש דאמר מר המסתכל בכהנים בשעה שמברכין עיניו כהות משום שהשכינה שורה על ידיהם כמ"ש באגדתה עכ"ל. ומבואר בדבריו כשיטת רש"י שגם בזמן הזה אסור להסתכל בכהנים משום שעניו כהות.

ובתוספות הרא"ש (ד"ה מפני) מצאנו שיטה אמצעית בזה. שהקשה ג"כ כקושית התוספות בחגיגה שהרי בזמן הזה אין עיניו של המסתכל כהות ואין שייך טעמו של רש"י בזמן הזה. וכתב לבאר שאף על פי שאין עיניו כהות עתה כמו בזמן שבית המקדש קיים דאין מברכים בזמן הזה בשם המפורש, אף על פי כן אין להסתכל בהן מפני שהקב"ה מציץ מבין קשרי אצבעותיהם שנאמר משגיח מן החלונות מציץ מן החרכים. ומבואר בדבריו שאף

על פי שאין עיני המסתכל בזמן הזה כחות אעפ"כ אסור להסתכל מפני שהקב"ה מציין מבין קשרי אצבעותיהן. וכנראה מקור דבריו מהמדרש רבה שיר השירים (ב ט) על הפסוק דומה דודי לצבי וגו' שכתב מה הצבי מדלג וכו' אף הקב"ה מדלג מביהכ"נ לביהמ"ד לברך את ישראל, עומד אחר כתלנו אחר כתלי ביהכ"נ וביהמ"ד, משגיח מן החלונות מבין כתפיהם של כהנים, מציין מן החרקים מבין אצבעותיהם של כהנים. הרי שאף בבתי כנסת ובבתי מדרש השכינה שורה על קשרי אצבעותיהם של כהנים. [וראה בנח"א שהובא בדעת תורה שם שכתב שאף האשכול נתכון למדרש זה במה שכתב כמ"ש באגדתא. אמנם האשכול הביא דברי הגמרא בחגיגה שם ועל זה כתב כמ"ש באגדתא ולשון זה אינו במדרש שם. גם אין מבואר שם שדרגת השראת שכינה זו יש בה טעם לכהות עיניו].

ולהלכה כתב במשנה ברורה (ס' קכח ס"ק פט) שלא יסתכלו בידי הכהנים כדי שלא יסוחו דעתם מהברכה, ומעיקר הדין אין איסור אלא בהסתכלות מרובה שיכול לבא על ידה לידי היסח הדעת אבל ראה קצת מותרת, דדוקא בזמן המקדש שהיו מברכים בשם המפורש והשכינה היתה שורה על ידיהם היה אסור אפילו ראה קצת מה שאין כן בזמן הזה. ומכל מקום נוהגים גם עכשיו זכר למקדש שלא להביט בהם כלל. ומבואר בדבריו דרך חדשה, דלדינא הוא כהתוספות שטעם האיסור אינו אלא מפני היסח הדעת. אלא שנהגו לא להסתכל גם עכשיו זכר למקדש. ועל דרך זה מבואר בחידושי הריב"ן בסוגייתנו שבזמנינו אסור להסתכל בידי הכהנים כיון שגזרו בזה אטו זמן שבית המקדש קיים.

והנה הרמ"א (שם סכ"ג) כתב שידי הכהנים יהיו תחת הטלית כדי שלא יסתכלו העם בהם, ושם (ס"א) כתב שאם ידי הכהנים תחת הטלית יכול הכהן לישא את כפיו גם אם יש בהם מומים כיון שאין העם יכולים להסתכל בידיו המכוסות. וביוסף אומץ (ס' תתו) כתב שמנהג זה שהכהנים מכסים את ידיהם מנהג ותיקין הוא. ובבית יוסף (שם ד"ה ובשעה שהכהנים) מבואר שמנהג זה הוא מנהג מצרים. ובדרכי משה (שם אות טו) כתב שמנהג מדינות אשכנז הוא שידי הכהנים הם מחוץ לטלית ורק

אבל אין משתקין אותו שאין זה דומה למקבל עליו שתי רשויות אלא כמתלוצץ, ויש אומרים להיפך שכשכופל כל תיבה משתקין אותו וכשאומר כל הפסוק ושונה אותו אין משתקין אותו אבל מגונה הוא. וראה אליבא דהילכתא. ומבואר לפי הפירוש הראשון שהכופל תיבה ב' פעמים בתפילתו נראה כמתלוצץ ומגונה הוא.

וכתב בערוך השולחן (או"ח ס' שלח ס"ח) בדבר מה שיש חזנים שאומרים התיבות וכופלים ומשלשים אותם, וכל יראי אלקים מצטערים בזה ואין בידם למחות כי ההמון פרוע ואין שומעין בזה לדברי חכמים באמרו שזהו אצלם עונג שבת ועונג יו"ט, וכתב שאולי באמת אין איסור בזה וטוב לפני האלקים ימלט מזה ואנחנו ללמד זכות באנו על זרע קודש שתומי עינים, ואולי ממה שאמרו בסוגייתנו שרק על שמע שמע משתקים אותו משמע שבשאר תיבות אין איסור בדבר אם כופלים ומשלשים אותם, ולכן הנח להם לישראל מוטב שיהיו שוגגין.

אך בשו"ת מהר"ם שיק (או"ח ס' לא) האריך ונתן כמה טעמים לאסור לכפול התיבות פעמיים או יותר, וכתב שרע עליו המעשה הזה שמקרוב באו וכבר האריך בזה הגאון בעל התבואות שור בבכור שור (ראש השנה טז) והאריך בגנות אלו הדברים וכתב שהחוב על כל רב אשר בידו למחות בהם. ומהר"ם שיק כתב ה' טעמים לאסור הדבר, והביא מה שהזהירו בסוגייתנו על הכופל שמע שמע שהוא מגונה, וכתב שהוא הדין בשאר תפלה, שכל תיבה יש לה סוד ספור ומנוי מאנשי כנסת הגדולה. ובקונטרס דברי זאב (ח"י עמ' כא) הביא

פניהם מכוסות. ובמור וקציעה כתב שממה שלא נזכר דין זה בגמרא שיכסו הכהנים את ידיהם, נראה שאין נכון לכסות את הידים בטלית, ואין לנו לבדות דברים חדשים שלא שיערו חז"ל. וכתב עוד שיתכן שכיון שנשיאת כפים היא כנגד עבודה אסור שיהיה בה חציצה, וגם בדבר הניטל ביד שייכת חציצה. וכן כתב בשו"ע הרב (שם ס"ו) שמנהג זה יותר נכון להיות נשיאת כפי הכהנים גלויים ונראים ולא תהא טליתו חוצצת בין כפיהם להעם, כי כן הוא משמעות הכתוב וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם שלא יהיה דבר חוצץ בינו לעם. ובשו"ת מנחת אלעזר (ח"ג ס' נו) כתב שגם על פי הקבלה אין נכון לכסות הידים בטלית, אך בכף החיים (שם ס"ק קמג) כתב שלא נמצא כן בכתבי האריז"ל ואפשר שתלמיד כתבו וקראו על שם האריז"ל, ומנהג ירושלים ומקובלי בית אל הוא שהכהנים מכסים ידיהם בטלית.

חזנים הכופלים תיבות בתפילתם

בגמ': אמר רבי זירא האומר שמע שמע כאומר מודים מודים דמי (מגילה כה, א). בגמרא מבואר שהאומר שמע שמע משתקים אותו, וכן נפסק להלכה (שו"ע או"ח ס' סא ס"ט) שאסור לומר שמע ב' פעמים, בין שכופל התיבות שאומר שמע שמע בין שכופל הפסוק ראשון. ונחלקו הפוסקים בפירוש הדברים, שיש אומרים שהוא שאומר כל הפסוק וחוזר ואומר שנית אבל אם כופל כל תיבה מגונה הוא

על גבי נביאים. אבל כשלא נכתבו לשם קדושת ספר תורה, וכל שכן כשכתובים על נייר, וכל שכן בחומשים הנדפסים, קדושתם שווה עם קדושת נביאים וכל כתבי הקודש. והביא ראיה לדבריו מרש"י בסוגייתו שכתב שחומשים הם ספרי תורה שאין בהם אלא חומש אחד (וע"ע שיעורי ר' שמואל ב"ב דף יג). אך בספר עלה לא יבול (עמ' רסט) הביא בשם הגרש"ז אויערבאך שדברי הערוך השלחן לא נתקבלו ושומרי תורה מקפידים על כך.

ובארחות רבינו (ח"ג עמ' קסב) הביא מהחזון איש שמותר להניח ראשונים ואחרונים על גמרא כיון שהם באים לפרש דברי הגמרא. אך ראה גנזי הקדש (שם הערה סד) שיש מאחרוני זמנינו שכתבו שכהנהגה טובה ראוי להזהר שלא להניח ראשונים ואחרונים על גמרא, אך באחרונים עצמם אין קפידא. ובספר זכרון יעקב (ליפשיץ) העיד על הגאון ר' יצחק אלחנן ספקטור שהקפיד שלא להניח ספרי אחרונים על גבי ראשונים. אך בלקט יושר (ח"ב י"ד עמ' נט ענין א) כתב שזוכר שהיה רבו התרומת הדשן מניח הגמרא לבד ורש"י לבד והתוספות לבד והפוסקים לבד, כשם שאין מניחין נביאים וכתובים על גבי חומשים. וזוכר שבשעת הישיבה היו הבחורים מניחים הפירושים והתוספות על הגמרא בשביל לימודם ומתוך כך היו מקלקלים הגמרא או הפוסקים. והיה נדבר איך שייך לקלקל הספרים והשיב הגאון זצ"ל שלכך נכתבו בתחלה.

ס' רפב ס"ט). וכתב הרמ"א (שם) שכל זה כשהם כרוכים ב' כריכות שכל אחד כרוך בפני עצמו, אבל בכרך אחד מותר שיהיה נביאים על גבי תורה וכיוצא בזה. אך בברכי יוסף (ס"ק יט) הביא שהרמב"ם מנע מלכתוב תנ"ך בכרך אחד, כיון שכשקורא את התורה. וכן היה מונע מלכתוב התרגום או הפירושים עם התורה בכרך אחד. אך כתב שנתפשט המנהג להקל בזה ואין מי שחושש בדבר. ובשו"ת משנה הלכות (ח"ז ס' קפב) כתב לפי זה שהוא הדין שמותר להדפיס בכרך אחד עם פירוש בלשון לע"ז, גם אם כותבים באופן כזה שכשיהיה הספר סגור יהיה הלע"ז על התורה, כיון שבכרך אחד אין להקפיד וכדברי הרמ"א.

והסתפק בבית יחזקאל (ח"א עמ' שמה) בדין הסדורים שיש בהם קטעי חומש לקריאה בשני וחמישי, או שיש בהם ספר תהלים, אם מותר להניח עליהם סידור שאין בו קטעי חומש או תהלים, או שמא כיון שבכל סידור יש גם כן פרשת שמע נמצא שבכולם יש דין חומש ויכולים להניח אותם על שאר הסדורים.

אמנם בערוך השלחן (יו"ד ס' רפב סכ"ב) כתב שנראה שכל הדין להניח חומש על גבי נביאים הוא דוקא בחומשים הכתובים בקלף בקדושת ספר תורה, אלא שנחלקו לחמשה חומשים ולכן אין בהם קדושת ספר תורה לגמרי לענין לקרות בהם בצבור, והקדושה אחת היא אלא שמשום כבוד הצבור אין לקרות בהם, ולכן צריך להניחם

דברי הערוך השלחן וכתב שלדעתו צדקו היראים שאין דעתם נוחה מהכופלים את התיבות, שאף שלא אמרו בסוגייתנו שהרי הוא מגונה אלא בכופל שמע שמע, מכל מקום יש לנו ללכת אחר הטעם, והטעם שאמרו שהוא מגונה הוא כיון שהוא כמתלוצץ מהתפילה, וטעם זה שייך בכל התפילה ולא רק בכופל שמע שמע.

וכן כתב בשו"ת בן פורת (ח"ב ס' ז) שצדק הרב מקינצק כי החזנים בזמנינו הצד השווה שבהם עושים שלא כדין במה שכופלים התיבות והמאמרים בתפלתם, להראות יופי נגינתם ולהתנאות בקולם, וזה בודאי הפסק גמור בתפלה, וגם צריך המתפלל שיכוין לבו לשמים, ואלו החזנים בשאט נפש מסירים כוונת דעתם לגמרי מענין התפלה, וכל כוונתם שיעלה ניגונם יפה, ובמקום שהתפלה תהיה דרך תחנונים עושים ממנה כמו קונצרט, ואין ביד הרבנים למחות בעונות הרבים.

ובספר תורת חיים (סופר ס' נג ס"ק כה) כתב שהחזנים הכופלים התיבות שבתפלה ובקדושה הוא הפסק גדול, ופעם אירע בפני אדוני אבי מורי ורבי ז"ל [בעל המחנה חיים] שהחזן כפל התיבות בקדושה, וגער בו באמצע הקדושה, ובודאי שיש איסור בדבר. וכן פסקו בשו"ת פקודת אלעזר (ס' כה) ובשו"ת פרי השדה (ח"א ס' כט) ובשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ב ס' כב), ובשדי חמד (אסיפת דינים מע' הפסק) הביא להלכה דברי המהר"ם שיק הנ"ל.

הנחת שאר ספרים על גבי חומשים

בגמ': מניחין ספר תורה על גבי תורה ותורה על גבי חומשין וחומשין על גבי נביאים וכתובים אבל לא נביאים וכתובים על גבי חומשין ולא חומשין על גבי תורה (מגילה כז, א).

בגמרא מבואר שמניחין ספר תורה על גבי תורה ותורה על גבי חומשין וחומשין על גבי נביאים וכתובים אבל לא נביאים וכתובים על גבי חומשין ולא חומשין על גבי תורה, וכן נפסק להלכה בשו"ע (יו"ד

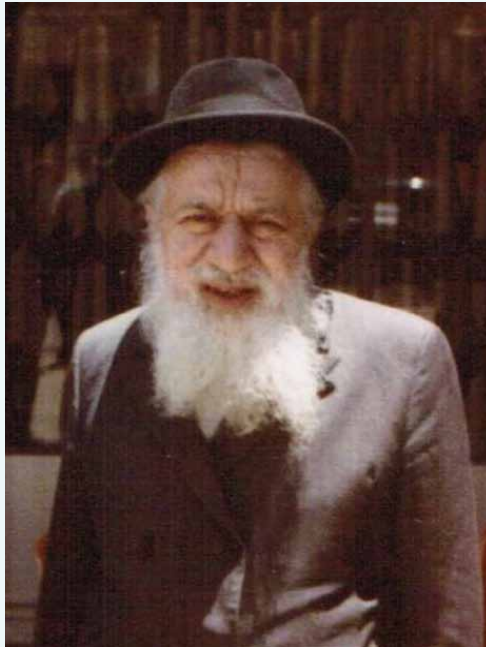
הגאון רבי פנחס הירשפרונג זצ"ל גאב"ד מונטריאל – קנדה כ"ז טבת תשנ"ח

אי נכון הדבר להעיד הבחורים
בישיבה על ידי פעמון

מסופר שבישיבת חכמי לובלין היה משתמשים בפעמון להעיד את הבחורים, ועודרו להגאון המהר"ם שפירא זצ"ל שלא מתאים להיות בישיבה פעמון להבדיל כמו בבית תיפלתם של הגויים.

פנה הגר"מ שפירא אל הגאון רבי פנחס הירשפרונג זצ"ל [לימים אב"ד מאנטריאל] ושאל אותו מה כבודו אומר לשאלה הזאת. ענה לו על אתר, שבמסכת שבת (דף נ"ח ע"ב) ברש"י ד"ה 'ולמטפחות ספרים' כתב: "כשנשאין אותן לבית הכנסת שהתינוקות של בית רבן קורין שם, מקשקשין הזגין והתינוקות שומעין ובאין עכ"ל. הרי להדיא דמותר.

(ניצוצי אש פנחס - עמ' קיא)

נולד בעיירה דוקלא בשנת תרע"ב לאביו הרה"ג רבי חיים חתנו של הראב"ד הגאון רב דוד צבי זהמן זצ"ל. למד אצל סבו, ואח"כ נעשה לתלמידו המובהק וחביבו של הגאון האדיר רבי מאיר שפירא זצ"ל מלובלין. רבו העיד עליו, כבר אז שהוא יודע 2,200 דפי גמרא בעל פה.

בגיל בר מצוה הדפיס את ספרו הראשון "פרי פנחס", ואח"כ החל לערוך את הירחון התורני "אהל תורה" ובו חידושי תורה מתלמיד החכמים שבדור. לאחר פטירת הרב שפירא נעשה רב פנחס הבוחן לתלמידים החדשים שבאו בשער ישיבת יח"ל.

בזמן השואה הצליח בחסדי ה' להמלט ממחנה ריכוז, ואח"כ הצליח לגנוב את הגבול מהשטח הסובייטי לליטא, משם נסע דרך סיביר לקובה וגורש לשנחאי.

בשנת תש"א הגיע לקנדה, ואת פרשת תלאתיו תיאר בספר זכרונות שהוציא בשנת תש"ה. בקנדה נתקבל כמרא דאתרא בקהילת "עדת ישורון" במונטריאל וראש ישיבת "מרכז התורה". אחד כך נעשה ליור ועד הרבנים והגאב"ד דמונטריאל קנדה, והרב הראש למדינת קנדה.

הרב הירשפרונג היה משיירי כנסת הגדולה של גאוני פולין, והיה נחשב לאחד הבקאים הגדולים ביותר בדורנו בש"ס ופוסקים השגורים על לשונו בעל פה, וזאת בנוסף לחריפותו הרבה שהתבטא בשעוריו העמוקים ובחידושי תורה שלו, עם זאת, הרי היה עניו ולא מחזיק טיבותא לנפשיה. רודף שלום, בעל חסד, ועוסק בצרכי ציבור באמונה.

נתבקש לישיבה של מעלה ביום כ"ז טבת תשנ"ח.

אם לא קיבלנו את התורה לא היה לנו דברי ה'מרדכי' הללו איתא בגמ' (שבת דף פח). אמר רב אבדימי בר חמא בר חסא מלמד שכפה הקב"ה עליהם את ההר כגיגית ואמר להם אם אתם מקבלים התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם, אמר רב אחא בר יעקב מכאן מודעא רבה לאורייתא.

הגאון רבי אהרן קוטלר זצ"ל הקשה בזה לפני הגאון רבי פנחס הירשפרונג זצ"ל, דהלא כתב המרדכי (גיטין סימן שצד) דתלוא זבין מחמת אונס מיתה אפילו הכי הוי זבינא דגמור ומקני, וא"כ תו ליכא מודעא רבה לאורייתא.

וענה לו הגר"פ, הא אם לא קיבלנו את התורה לא היה לנו דברי ה'מרדכי' הללו, ויש לנו מודעא רבה אף על דברי ה'מרדכי' הללו, שקיבלנו דבריו אלו באונס...

(אש פנחס, ח"ג עמ' שיג)

מחברים

הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישרים

ככה מתחילים את היום!

ישירות
למייל האישי

לחץ כאן להצטרפות

- ווארט יומי • סיפור יומי
- הלכה יומית • אור החיים
- הק' יומי • פניני אביר יעקב
- זוהר יומי • פניני הדף
- היומי • זיכרון לצדיק

הרה"ק רבי ירחמיאל ישראל יצחק מאלכסנדר זי"ע בעל הישמח ישראל כ"ט טבת תר"ע

לפניו את צערו: יש לו אימתא דציבורא גדולה, וכשהוא מתפלל לפני התיבה הרי הוא רועד ומרתת, ומשכך הוא טועה לעתים קרובות ואין החזנות שלו עולה יפה, הציבור צוחק ומגחך ממנו והוא דואג על פרנסתו מה תהא עליה.

הכיר בו הישמח ישראל שאין הוא ירא שמים מרבים ועיקר מחשבתו בשעה שהוא עומד לפני התיבה היא רק שימצא חן בעיני ציבור המתפללים, ולכן דעתו בעת התפלה נתונה רק על החזנות ולא על תוכן וכוונת התפלה. משכך נענה הישמח ישראל ואמר לו: כשאתה מתפלל לפני הציבור, אכן יש לך אימתא דציבורא, אולם אם תתפלל רק לפני הקב"ה, הרי ממנו אין לך יראת שמים מופלגה, וכך לא יהיו לך טעויות והציבור לא יצחק... הבין החזן את עומק תשובתו של הישמח ישראל והכיר בכך כי עליו להתחזק יותר באימתא דשמיא ופחות באימתא דציבורא, וכך בוודאי שתפילתו תעלה לרצון ודעת המקום ודעת הבריות תהא נוחה ממנו

(ספיר ויהלום אחרי פ"א - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

ה'שם משמואל אצל רבינו בביקור חולים

כשחלה הרה"ק הישמח ישראל מאלכסנדר זי"ע את חליו האחרון לפני פטירתו, שלח אליו הרה"ק האבני נזר מסוכאטשוב זי"ע את בנו יחידו, הרה"ק השם משמואל זי"ע לקיים מצות ביקור חולים, וצוה עליו שיאמר להישמח ישראל שהוא בא בשליחות אביו. עשה כן השם משמואל והגיע לבקר את החולה.

לאחר שמסר את שליחותו, נענה הישמח ישראל ואמר לו: הלוא מצינו בתורה שהקב"ה בא בעצמו לבקר את החולה, אף שהיו לו שליחים הרבה, כמו שנאמר (בראשית יח א) 'וירא אליו ה' באלוני ממרא', ופירשו שם, שבא לבקרו. אבל הרבי מסוכטשוב זקן הוא ואיננו יכול, סיים הישמח ישראל ואמר: אך היות ושלח שליח, הרי שליחו של אדם כמוהו, ויתחזק ישראל וישב על המיטה.

(ספיר ויהלום כי תבוא פ"א - להגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

הרה"ק רבי ירחמיאל ישראל יצחק מאלכסנדר נולד בשנת תר"ג בעיר טורצ'ין, לאביו הרה"ק רבי יחיאל דנציגר אביו רבי יחיאל שהיה בעצמו ענק שבענקים, העניק לו מתורתו. ולקחו עמו לנסיעותיו לאדמור"ם מווארק.

ופעם אחת בעת שלקחו אביו להרה"ק רבי יעקב ארי' מראדזמין אמר עליו האדמור"ר שעוד ירצו אחריו חסידים רבים מאחר ויש לו חן של יוסף הצדיק, ועוד התבטא עליו ואמר שיש לו נשמת האור החיים הק'. הגאון רבי יוסף יושע בער סולובצ'יק אמר עליו פעם שהוא מהלומדים הראשונים בפולין.

בעת ששהה הגאון רבי יעקב דוד הרידב"ז באלכסנדר נהג לבוא לפניו להתפלל עמו בסוגיות שונות בירושלמי, הרידב"ז שחיבר פרוש נרחב על הירושלמי ידע להעריך את ידיעותיו, ולפני שהרידב"ז נפרד ממנו שאלו

הרידב"ז, רבי, מנין יודע אתה את הירושלמי כל כך טוב, הרי אף פעם לא רואים אותך לומד, ענה הוא לרידב"ז בבדיחותא: "וכי מה רצית, שאגלה לך את הסוד, הרי אז גם אתה לא תלמד".

היה ידוע כבעל זכרון עצום, עד שהרבה מגדולי דורו התפעלו מכוח זכרונו. לאחר הסתלקות אביו זי"ע בשנת תרנ"ד, הכתירוהו החסידים תחת אביו.

ומסופר כי עם פטירת אביו ישבו ראשי החסידים, והתייעצו ביניהם מי ימלא את מקומו של האדמור"ר הזקן, היות ובין החסידים היו רבנים ידועים, ותוך כדי נכנס רבי אלי' חיים מיזל מי שהיה רבה של לודז', ושאל מה סיבת ההתכנסות, וענו לו, מאחר ונשארו כצאן ללא רועה, אנו מתייעצים מי ישב בראש, ענה להם רבה של לודז', "אין שום ספק כי מקומו ימלא בנו רבי ירחמיאל ישראל יצחק", והסכימו עמו כולם.

גם הוא כאביו נזדכך ביסורים קשים, עד אשר נצחו אראלים את המצוקים ועלה למרומים ביום כ"ט טבת תר"ע.

נצח להגבר על אימתא דציבורא

נכנס ובא חזן אל הרה"ק הישמח ישראל מאלכסנדר זי"ע ותינה

הגה"ק רבי משה שיק זי"ע המהר"ם שיק א' שבט תרל"ט

כאב"ד דק"ק חוסט שהיתה עיר חשובה, ושם הרבין תורה לאלפי תלמידים. רבינו המהר"ם שיק נסתלק לגנזי מרומים בשב"ק פר' וארא בראש חודש שבט שנת תרל"ט, והלוויה התקיימה ביום ב' פר' בא, ומרן הייטב לב היה ראשון המספידים, וכך התחיל את הספדו "ויאמר ה' אל משה בא, הקב"ה אמר למהר"ם שיק שנקרא "משה" בא. ובתוך דברי ההספד אמר היינו יחדיו סגול (ה"ה הגה"ק רבי שמעלקא מסעליש בעל צרור חיים והמהר"ם שיק והייטב לב זי"ע שידוע גדול עבודתם זה לזה, והיו קשורים בעבותות האהבה) כשנסתלק הרב מסעליש נשארנו ציירי, ועכשיו נשארתי לבדי חיריק.

ארבע כותבים בעניינים שונים ישבו לפני

"והנה בגדולת המחבר ובאיכות החיבור אין רצוני להאריך אך מוכרח אני להודיע את אשר נודע רק לתלמידיו, כי זה רבות בשנים היה בידו חיבור גדול על תרי"ג מצוות, נשלם בתכלית השלימות, וכאשר יצא בינתיים החיבור הגדול 'מנחת חינוך' על תרי"ג מצוות, אמר כי בחצי ספרו הקדימו המחבר בעל מנחת חינוך. ואז גמר בדעתו לשנותו ולקצרו. ובימים ההם כבר אור עיניו לא היה איתו ומלאכת הכתיבה נעשית על ידי אחרים... ולא היה קובע לכתובה על ידי תלמידיו רק שעה אחת ביום, וזכור אזכור כי באותו שעה מיוחדת היה לפניו שלושה או ארבע בחורים יושבים כעגולה, והיה קורא בעל פה לכל אחד ואחד מפיו יקרא והתלמידים כותבים, האחד – שו"ת הלכה למעשה, השני – בחיבורו הלז על תרי"ג מצוות, השלישי – בסוגיא או מסכתא אשר עסק בו תמידיו כסדרן, והרביעי – דברי אגדתא, ודבר זה היה לפלא בעיני כל רואיו".

(הג"ד שמואל בראך בהקדמתו לספר 'מהר"ם שיק' על תרי"ג מצוות)

הגה"ק רבי משה שיק זי"ע נולד בעיירה ברעזאווה ביום כ"א אדר שנת תקס"ז, לאביו רבי יוסף ב"ר דוד שיק נכד בעל התוספות יו"ט זי"ע.

מלפנים ציינו את שם המשפחה – שיק בסימן של ראשי תיבות – ש"ם ישראל קודש.

ומסופר כי בשעה שיצאה פקודת השלטון לכל איש יהודי להוסיף שם משפחה, חשש אבי המשפחה לדברי הקדמונים שאסרו לשנות את שם ישראל לשם לע"ז, ועל כן בחר לו שם זה, המרמז בתוכו קדושת שם ישראל.

היה מגדולי תלמידי מרנא החתם סופר זצ"ל ולמד אצלו במשך כמה שנים. אח"כ נתקבל לכהן במשרת אב"ד בעיירה יערגען, והחת"ס היה נוסע רבות ליערגען בקיץ, ופעם אחת הגיע החת"ס לביהמ"ד ביערגען, ומהר"ם שיק היה אז באמצע השיעור עם תלמידיו, ולא ידע מה לעשות, שהרי רבו המובהק החת"ס יושב כאן, וביקש מהחת"ס שיגיד את השיעור, אבל החת"ס ציווה עליו שימשיך ללמד את השיעור לתלמידיו, וע"כ אמר מהר"ם שיק רק את החידושים ששמע מהחת"ס בהיותו בישיבה שם, ואמר אותם באותו ניגון ובאותן תנועות שהחת"ס אמרם בשעת לימודו, והחת"ס נהנה מאוד, בראותו שתלמידו זוכר בדיוקנות את כל השיעורים שהיה מוסר בישיבה.

כאמור מהר"ם שיק שהיה מגדולי הדור בימיו, היה רב ביערגען במשך כ"ד שנים, והיה היתה עיירה קטנה. והגה"ק רבי שמעון סופר זצ"ל מקראקא, מתאונן במכתב אחד על אנשי הדור שאינם מכירים בכבודם של התלמידי חכמים, וכותב שם, שישנו גדול בתורה, מרא דכולא תלמודא, ר' משה ברעזאווה [מהר"ם שיק] שיושב בכפר קטן יערגען, ומתאונן על שפלותם של אנשי הדור שאינם מכירים ומכבדים את גדולי הדור. אמנם אח"כ נתקבל מהר"ם שיק לכהן

את השיעור לתלמידיו, וע"כ אמר מהר"ם שיק רק את החידושים ששמע מהחת"ס בהיותו בישיבה שם, ואמר אותם באותו ניגון ובאותן תנועות שהחת"ס אמרם בשעת לימודו, והחת"ס נהנה מאוד, בראותו שתלמידו זוכר בדיוקנות את כל השיעורים שהיה מוסר בישיבה.

הרה"ק הרבי ר' משולם זוסיא מאניפולי זי"ע ב' שבט תק"ס

באותה שעה אכן מוטל היה אחד מבני הבית על ערש דווי במחלה קשה. רבי זושא הרגיש בדבר ברוח קודשו מיד בעומדו על הסף, מבלי שאיש סיפר לו על כך. הוא נותר עוד רגעים אחדים לעמוד על הסף שקוע בשרעפים, עד אשר לבסוף התעשת מהגיונו והמשיך כמדבר אל המזוזה ואמר: באמת הנני בטענה עלייך, אך מה יכולני לעשות, סוף כל סוף מזוזה קדושה את ומוכרח אני להתפייס עימך, אך זאת בתנאי כי מהיום והלאה תגני על הבית ותשמרי היטב על יושביו ולא תניחי לשום מחלה להיכנס אליה. או אז נשק רבי זושא למזוזה ונכנס אל הבית פנימה.

הרבי רבי זושא נולד לאביו רבי אליעזר ליפמאן זצ"ל בכפר לאפאחי שליד טיקטין. מנעוריו הצטיין בתכונה של חיפוש האמת, תמיד ביקש ושאל במה יעשה נחת רוח להבורא יתברך, וכל מה שנראה בעיניו כמסייע למטרה זו, לא הרפה ממנו, כך עלה ונתעלה במעלות עבודת ה'. כאשר שמע הבעל שם טוב הקדוש זי"ע א הגיע לאוזניו, החליט ללכת אליו ואף יצא לדרך. אך לבסוף התיישב בדעתו שאין הליכה זאת כדאית בשל ביטול תורה ותפילה שבדרך, ושב לביתו. כעבור שנתיים החליט שוב לבוא אל הבעל שם טוב לקבל תורה מפיו, אך אז שמע כי הוא כבר נסתלק לשמי רום. (דרכי ציון)

לא ארכה השעה ובאו לבשר לרבי זושא כי עלתה ארוכה לחולה המסוכן והוא שב חיש קל לאיתנו. על פי מסורת הצדיק הקדוש רבי אברהם יעקב מסאדיגורא זי"ע א, היו דברי רבי זושא בנוסח קצת שונה: לאחר שהסיר את ידו מן המזוזה אמר: שומרי הבית הריני ברוגז עליכם מדוע הנחתם למחלה להיכנס כאן. לאחר מכן שב והניח ידו על המזוזה ואמר: גוזרני עליכם שומרי הבית שמכאן ואילך לא תניחו עוד לשום מחלה לכנס לבית זה, ואף לא לכל העיר הזאת. והחולה אכן נרפא. והיה הרה"ק מסאדיגורא אומר כי לספר סיפור זה אצל חולה היא סגולה לרפואה, והסגולה היא שהבא לבקר את החולה יספר לפניו את הסיפור. ואם המבקר אינו מכיר את הסיפור יספר לו החולה את הסיפור וישוב המבקר ויספרו לחולה.

(ספיר ויהלום מקץ תש"פ - להגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

הרבש"ע שלח לו אוכל

פעם ביקר הרבי ר' זושא בבית הרה"ק רב ייבי זצ"ל, וציווה הרב על בניו שלא יגישו לפניו דברי מאכל עד שיבקש. ומנהגו של הרבי ר' זושא כשהיה רעב אמר "רבונו של עולם גיב מיר עסן, זושא וויל עסן". וכך אמר גם אז, וכשלא מצא לפניו מידי דמיון, אמר אני אגיד קפיטל תהלים, וכשגמר אמר "איך וועל זאגן נאך א קפיטל" ואמר. וכשגמר נכנס אדם וטס בידו ועליו ערוכים כל מיני מאכלים, וגם מים מוכנים לנטילת ידים. והתברר כי בצפרא כאשר הרבי ר' זושא עמד על מעלות המקוה בכדי לרדת לטבול, רצה עשיר אחד גם הוא לטבול, ודחף את הרבי ר' זושא. כשחזר העשיר לביתו הרגיש כאב ב בטנו, והכאב גבר משעה לשעה, ועלה בדעתו כי ודאי זה מהדחיפה שפגע באדם חשוב. ובירר אודותיו ונדע לו שהיה זה הרבי ר' זושא, ורצה לבקש מחילה. ועלה במחשבתו שאת כל הסעודה שהוכנה עבורו יביא בתורת פיוס לבקשת מחילה מהרבי ר' זושא, וכשנכנס היה זה אחרי שסיים לומר את שני פרקי תהלים. (סיפורי מרן הרמ"ח מסלאנים, ערך הרה"ק רבי זושא מאניפולי אות י"ד)

התקרבותו לדרך החסידות החלה כאשר נפטר אביו הצדיק, והוא עבר להתגורר אצל דודו ר' אלימלך פיילט ממעזריטש, שהיה משמשו בקודש של הרה"ק רבי דוב בער זי"ע א, אז דבקה נפשו במגיד ונעשה מחשובי תלמידיו, בהשפעתו הגיע גם אחיו הרה"ק רבי אלימלך מליזענסק, שיש האומרים שהיה קטן ממנו בחמישה עשר שנים, לרבו זה, לאחר שנכתב בעבודת אחיו ונתפעל מאוד, מאז נקשרה נפשם ביותר בצוותא חדא.

ידוע שבשם שניתן לספרו של רבי אלימלך, "נועם אלימלך", נתכוון על אחיו הגדול רבינו. "נועם" ביידיש הוא "זיס", לרמז שמיניה ומאחיו נתהווה הספר.

האחים הקדושים אף יצאו מספר שנים לגלות, לצורך תיקונים גבוהים ורמים, סיפורים רבים קשורים להני תרי צנתרי דדהבא, בעבודתם את הש"ת במסירות נפש באותה תקופה.

האריך לחיות כחמש עשרה שנה אחרי הסתלקות אחיו הנועם אלימלך זי"ע א, נסתלק בשנת תק"ס כבן שבעים ושבע שנים, אחרי שבע שנים בהן התייסר בחוליו שקבל עליו לכפר על כלל ישראל. מנוחתו כבוד באניפולי, סמוך לציון רבו הרה"ק רבי דוב בער ממעזריטש זי"ע א.

סיפור זה אצל חולה היא סגולה לרפואה

מעשה והגיע פעם הרה"ק הרבי רבי זושא מאניפולי זי"ע א בדרכו לבית יהודי וביקש להיכנס אליו. בהיכנסו, כאשר הגיע ידו על המזוזה כדי לנשקה הועמו פניו. הוא הסיר את ידו מעל המזוזה והחל קורא בנימת תוכחה, כמדבר אל המזוזה, לאמור: מזוזה, מזוזה, מוכרחני לומר לך כי יש בלבי עלייך, קבעוך על פתח הבית כדת וכדין כפי ציווי הבורא יתברך שמו, ואת צריכה היית להגן על הבית ולשמור על דייריו מכל רע, כי על כן כתבו עלייך מבחוץ את השם הקדוש 'שד' המרמז בנזירותך את ראשי התיבות 'שומר דלתות ישראל', האיך זה, אם כן, הנחת למחלה להיכנס אל תוך הבית.

זכרון לעדיק

מעשיהם של צדיקים שהללוהו יחולו השבוע

הרה"ק רבי יוסף מאמשינאווי זי"ע ג' שבט תרצ"ו

שעות היום והלילה והכניסו בו אורחים לרוב והיה עומד ומשמש עליהם במאכל ובמשתה. ביותר התמסר לחזק ולעודד נשברי לב ומדי נפש, ודאג לכל מחסוריהם ברוחניות ובגשמיות כאב רחמן.

בתקופתו האחרונה נחלש לבו הטהור של רבינו מצרות ישראל, וידע הרבה חולי ומכאוב, וביום ג' שבט תרצ"ו יצאה נשמתו בקדושה ובטהרה.

'איש און מחשבותיו'

פעם דרש הרה"ק רבי יוסף מאמשינאווי זצ"ל בבית הכנסת המקומי, ויצא נגד קריאת ספרות זרה עיתונים זרים. ובין שאר דבריו אמר, כתוב "יעזוב רשע דרכו ואיש

און מחשבותיו". רשע, פירושו אדם שהוא רשע בפני עצמו, ואין השפעתו כלל ניכרת ברבים. ואילו "איש און", הינו סופר שחיבר ספרי קריאה בהם הוא מפרסם ומפיץ את רעיונותיו האפיקורסיים ברבים, ואז אין כל תיקון לחטאו, כי אם אחרי שיפרסם ברבים שמבטל את כל רעיונותיו הלא טהורים. וזהו "ואיש און מחשבותיו", היינו שיפרסם ברבים שמבטל את מחשבותיו, ואז אם הוא שב בלב שלם ה' ירחמהו.

(אהל יוסף, עמ' קצ"ז)

רבינו נולד בשנת תרל"ח לאביו הרה"ק רבי מנחם בן כ"ק אדמו"ר הזקן מאמשינאווי הרה"ק רבי יעקב דוד זי"ע.

כבר משחר טל ילדותו של רבינו נמשך על פניו חוט של חסד, ואביו הגדול התבטא עליו גדולות ונצורות, ואמר "שאינו מרשה לעצמו להסתכל בפניו". התמדתו בתורה היתה לשם דבר כאשר הקדיש כל ימיו וילדותו לתורה בשקידה עצומה, ופקיע שמה כלמדן ובקי מופלג בחדרי התורה ואף נבחן להוראה בימי עלומיו ע"י גדולי דורו וביניהם הגאון בעל חלקת יואב מקינצק, הג"ר אליהו חיים מייזל מלאדזש, והגאון בעל אור שמח מדווינסק, זצלה"ה.

בהגיעו לפרקו בחר בו הגה"ק רבי יהושע'לע מקוטנא זי"ע לחתן עבור נכדתו הצדקנית שרה'לע בת חתנו הגה"ק בעל נפש חיה מקאליש זצ"ל שכבר נסתלק לגנזי מרומים בתקופה ההיא.

בהמשך נתמנה רבינו לכהן ברבנות עיר אוסטראוו- מאזוועצק שבפולין. בפטירת אביו הרה"ק רבי מנחם זי"ע בשנת תרע"ח נסע רבינו לאמשינאווי למלא מקום אביו ולקבל עליו את עול האדמו"רות.

מידת החסד היתה מנת חלקו של רבינו כל הימים באהבת ישראל הגדולה שיקדה בקרבו באש קודש, ביתו היה פתוח לרוחה בכל

לילות שישי ושבת זה אור החיים המבואר

אור החיים המשולב

תמצית עשירה ממדורי הביאור 'מאורי אור' ו'לילוט מאורי החיים' ביאור משולב שזו באיגוד כמות המילים 'אור תורה' | 'תורת חיים' הערות, ציטוטים ומקורות עמוד מרהיב עין

אור החיים המבואר

10 כרכים של מחקרת נחמית: הביאור המקורי על כל ספר האור החיים' חס' 'מאורי אור' - מאיר עני תלמוד 'מאורי החיים' - מקורות מחול ביאור רש"י עמוד מרהיב עין

חיים של תורה

44-20-8806-0176 אירוסה (718) 437-0054 אדרי"ב
להשיג בחנויות הספרים המובחרות

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66

30 שנות חיים של תורה

הרה"ק רבי ישראל אביהצירא זי"ע ה"בבא סאלי" ד' שבט תשד"מ

עליך להיות מאושר כל עוד יכול
אתה לקיים מצות כיבוד אב ואם
בשלימות

בחדר ההמתנה של הרה"ק הבבא סאלי זיע"א ישבו רבים שהמתינו להיכנס אל הקודש פנימה לבקש, להתעודד, ולמצוא פורקן ונחמה לכאביהם. איש איש ויגונו. איש איש ומועקתו. בין היושבים קשה היה שלא להבחין באם שישבה לצד בנה וניכר במבט עיניהם כי חרדה נסוכה עליהם. למרות החזיון הנפוץ בלשו שני הממתינים הללו, בעיקר בנה של האשה. על פי מראהו החיצוני הרי אינו בן תורה. שערו מגודל, לבושו צעקני, וחזותו אומרת יהירות. עם כל זה, מבעד למסווה הביטחון העצמי, בלט הנער בחוסר מנוחתו ובסערה המתחוללת לבטח בנפשו פנימה.

האם והבן החליפו מעת לעת משפטים חרישיים, כאשר הבן נראה כאילו מבקש מאמו להניחו לנפשו ואילו האם מתחננת כי ייכנס עמה לחדרו של הצדיק הקדוש. בעודם משוחחים הודיע השמש כי הגיעה שעתם להיכנס לחדרו של הרב. הנער, רועד כולו ומפוחד, נכנס בהיסוס כבד פנימה. מול מראה דמותו של הצדיק כשלו רגליו ואף ידיה המרגיעות של אמו לא שיככו את פחדו. רק לאחר שהצדיק הביט בו במבט רחמימי וביקשו לשבת, נרגע קמעה והקשיב ביחד עם אמו לדברי השמש שקרא בקול את בקשתם: אמו של הנער מבקשת כי הצדיק ישלים את חסרונו על ידי דברי חיזוק במצוות כיבוד אב ואם לבל יוסיף להכשל בה.

הצדיק שמע את הבקשה ועיניו נעצבו. דוק של דמעה נראה על פניו. בקול חרישי, כביכול משיח הוא לעצמו, אמר: לו היתה לי אמא הרי הייתי נושאה על שכמי ורוקד עמה משמחה... הנער שמע זאת ובשרו נעשה חידודין חידודין. לאחר רגע קט הליט ראשו בין כפות ידיו ופרץ בבכי מר, תוך שהוא פונה לאמו בבקשת סליחה על הפגיעות שפגע בה.

לאחר שנרגע קמעה קראו הצדיק לשבת על ידו וסיפר לו את הסיפור הבא: בצעירותם, הוא שימש יחד עם אחיו הקדוש רבי דוד הי"ד את אביהם הקדוש רבי מסעוד זיע"א. באחד המקרים, כאשר אביהם התאונן על כאביו פנה אחיו של הצדיק אל אביהם ושאלו: מדוע, אבא, הנך כה מתאונן? בדבריו נשמעה נימה קלה של טרדנה לאביהם הקדוש. או אז פנה אביהם לרבי דוד ואמר לו: עד לרגע זה

רבינו הרה"ק רבי ישראל אבוחצירא הידוע בכינויו ה"בבא סאלי", נולד בראש השנה שנת תר"נ, בעיר ריסאני שבמחוז תאפיללת שבמרוקו, לאביו רבי מסעוד אבוחצירא ב"ר יעקב אבוחצירא, ולאמו מרת עישה. בשנת תרס"ח נפטר אביו רבי מסעוד. רבנו שהיה אז בן שמונה עשר שנה בלבד מונה לראש ישיבה במקום אביו. שלוש עשרה שנה החזיק רבנו בתפקיד ראש הישיבה, אותה הקים אביו, רבי מסעוד, על שם רבי יעקב אבוחצירא המכונה "אביר יעקב".

בשנת תר"פ, כאשר מלאו לרבנו שלושים שנה, התמנה לכהן כרב על כל מחוז תאפיללת.

בשנת תרפ"א עלה רבנו לארץ, גר בירושלים ולמד בישיבת המקובלים 'בית א-ל', לאחר זמן מה נאלץ רבנו לחזור למרוקו בגזירת רבו, רבי משה תורג'מן, ששלחו לחזק את בני הקהילה במחוז תפילאלת. בשנת תרצ"ג שוב

עלה רבנו לארץ. בתחילה גר בטבריה, שם נהג להשתטח על קברי צדיקים ולאחר זמן מה עבר לגור בירושלים ולמד בחברותא עם רבי עזרא עטייה בישיבת 'פורת יוסף', לאחר תקופת מה שוב חזר למרוקו. בשנת ת"ש נקרא לכהן כאב"ד בארפוד. בשנת תשי"ב בקר שוב רבנו בארץ ונדד בין יבנה לאשקלון, גם ביקור זה היה קצר מאד ורבנו שב למרוקו.

בשנת תשי"ד לא עמד יותר בגעגועיו ועלה שוב ארצה, הפעם כדי להשתקע בה סופית. רבנו בחר בגתיבות שבדרום הארץ כמקום לגור, ושם נשאר עד יום מותו ושם אף מנוחתו כבוד.

רבנו התפרסם כקדוש עליון אשר כל ברכותיו מתקיימות. מאות ואלפים היו מגיעים להתברך מפיו להוושע ולקבל עצה מועילה. רבנו היה מקובל על כל העדות והחוגים, אשכנזים וספרדים כולם העריצו אותו, ביתו היה פתוח לכל ואהבת ישראל שבו הייתה לשם דבר.

בשנותיו המאוחרות החל מצב בריאותו מתדרדר ורבנו הוצרך להתיר את גדרו על אכילת הבשר. בשנת תשד"מ, ביום ד' לחודש שבט עלתה נשמתו בסערה השמימיה והוא השיב את נשמתו הקדושה ליוצרה.

אי אפשר לקיים אותה בזמנינו. הסגולה הכי בדוקה, היא הסגולה שכתובה בתורה, שיישנו מחסום הלכתי בפני אלו שרוצים לעשות אותה, וזוהי כמובן, סגולת הקטורת.

התורה (במדבר יז, יא) מספרת שמשנה רבינו אמר לאהרן הכהן, בעת המגיפה, "קח את המחטה ותן עליה אש מעל המזבח ושים קטרת והולך מהרה אל העדה וכפר עליהם כי יצא הקצף מלפני ה' החל הנגף".

אהרן הכהן עשה זאת, "ויעמד בין המתים ובין החיים ותעצר המגפה". המגיפה נעצרה על ידי הקטורת.

הקטורת היא אם כן סגולה בדוקה ומנוסה נגד מגיפות. דא עקא, שאסור לעשות קטורת בזמן הזה. איך כן ניתן לקבל את כח הסגולה הזו בימינו? איך עוצרים את המגיפה?

אומרים המקובלים שבזמנינו יש ללמוד את פרשת הקטורת, לעסוק בענייני הקטורת. אולם ישנה עצה נוספת, עצה שנמצאת בתוך הפנימיות של הקטורת.

הרמב"ם בספרו מורה נבוכים (פרק מה) כותב שעניין הקטורת הוא להעביר ריח רע. הקטורת אפוא מטהרת את האוויר. זה אכן היה על מנת להעביר ריח רע בבית המקדש, אבל מכך למדנו שזהו שורש הקטורת וכוחה, שהיא מסוגלת לטהר את האויר.

ומקובל בידינו מצדיקים שטיהור האויר שבעולם בזמנינו יכול להעשות על ידי לימוד ספרי

חסידות. אם הפעולה של קטורת זה טיהור אויר העולם, הרי שגם לימוד ספרי חסידות מטהר את אויר העולם, לשניהם יש את אותו 'חומר פעיל'.

מה הפירוש בזה?

אמר לי כ"ק מרן אדמו"ר רבי דוד חי אביחצירא שליט"א, שגם הוא שמע כך מאבותיו הקדושים שלימוד ספרי חסידות מטהר את האויר. הוא סיפר ששמע מאביו הבבא מאיר, ומסביו הבבא סאלי, שהספרים של הבעש"ט ותלמידיו הקדושים ושל הסבא קדישא שלהם האביר יעקב מטהרים את האויר של העולם.

והוסיף הרב ואמר לי, שבעבר הוא הבין את הדברים, אבל לא מספיק את העומק שלהם. כיום, הוא אמר, אנחנו יכולים להבין את זה יותר, הכוונה היא לטהר את האויר מהוירוס.

אם היו לומדים את כל הספרים הללו, לא היה הוירוס מגיע לארץ ישראל, כך הוא אמר. הספרים האלו מטהרים, מזככים את האויר,

היה לי יהלום. בן קדוש כמון. עתה איבדתי את היהלום! מששמע זאת רבי דוד נחרד ונבהל. כעונש, גזר על עצמו לעזוב את בית אביו למשך שנה שלימה. בכל אותה העת לא דיבר עם איש ולא בא בקהל ונהג כמו היה בחרם. כל שעותיו הקדיש לתפילה וללימוד. כתום השנה שם פעמיו לעבר בית מושל העיר. אותו מושל קיים יחסי ידידות עם רבי מסעוד זיע"א. כאשר נכנס רבי דוד לבית המושל, רץ לקראתו המושל בהתרגשות רבה. הוא ידע כי במשך שנה שלימה לא בא במגע עם הבריות ועל כן נתרגש על אשר הוא הראשון לשוחח עם רבי דוד. 'שב נא עימדי ונערוך סעודה מפוארת לכבודך, כבנו של הצדיק הקדוש, ביקשו המושל'. רבי דוד סירב לבקשתו של המושל. לא אוכל לאכול עמך עד אשר תסור לבית אבי ותבקשו בשמי לסלוח לחטאתי. שמע זאת המושל ורץ לבית הצדיק רבי מסעוד. סיפר לו את אשר ביקש בנו רבי דוד. אביו האזין לדברי המושל ולאחר שסיים את דבריו אמר לו: 'אכן ידעתי את חן ערכו של בני הקדוש. יהלום אמיתי הוא. יהלום זוהר

שערכו לא סולא בפז. אמור לו כי כבר נמחה עוונך. שב המושל לביתו וסיפר לרבי דוד שהמתין בחרדה, את דברי אביו. כאשר שמע זאת מיהר לבית אביו ומפתח הבית זחל על ברכיו עד הגיע אל אביו. כאשר הגיע לידו הוציא סכין מחלוקו ובעיניים דומעות תוך שהוא ממרר בבכי, אמר לו: 'הא לך אבא הסכין, מוכן אני לילך לשחיטה אם זהו רצונך. אביו חיבקו בזרועותיו ונישקו, כאשר כל הנאספים מזדעזעים ממה שראו עיניהם.

הנער שמע את סיפורו של הצדיק וסערת רוחו כבשה את לב אמו ומשרתו של הצדיק. דברי הצדיק חדרו אל ליבו והוא החל ממרר בבכי. הצדיק החל מרעיף עליו דברי נחמה ועידוד. אם תבטיח לשנות את דרכיך אברכך בכל מילי דמיטב, אמר הצדיק לנער, והוסיף: עליך להיות מאושר כל עוד יכול אתה לקיים מצות כיבוד אב ואם בשלימות. מאז נתהפך לגמרי אותו נער אשר כל רואיו שיבחוהו וציינו כי אשרי יולדתו.

(ספיר ויהלום יתרו פ"א - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

הבבא סאלי: "ספרי חסידות מטהרים את האויר של העולם"

הסגולה הכי מפורסמת לעצירת מגיפה, היא הסגולה שלכאורה

זכרון לצדיק

מעשיהם של צדיקים שהללוהו יחולו השבוע

זהו אם כן ההדרכה ששמעתי ממוריני ורבנו רבי דוד אביחצירא שליט"א, כאשר ביקשתי מפיו דברי הדרכה וחיזוק: ללמוד ספרי חסידות – זה מטהר את האויר!

אם היינו מקדימים ולומדים חסידות – זה היה מזכך את האויר ולא היינו מגיעים למצב כזה. האויר של כל העולם הגיע לכזה זיהום שהיה צריך להשביט של הכל.

אבל גם כעת, זה לא מאוחר. ספרי החסידות הם אלו שמזככים את האויר, מטהרים ומנקים אותו.

זה מה שאנחנו צריכים לעשות:

להרבות בלימוד החסידות, כשבכך נזכה להבטחתו של משיח צדקנו שבואו במהרה בימינו יהיה עם הפצת מעיינות החסידות.

(משיעורי הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

כגזירה היוצאת מפי השליט

ביום השבת היה הרה"ק רבי ישראל אביחצירא זיע"א, ה'בבא סאלי', נוהג ללמוד ספר הזוהר ואור החיים על התורה, ואף הרשה לעצמו לקיים מצות עונג שבת בשינה. מעולם לא שח שיחת חולין בשבת. היה שרוי, במעין תענית דיבור, כשכל היוצא מפיו הוא רק דברי תורה, פיוטים ודברים הקשורים לסעודת שבת ולתפילה.

בקשות מיוחדות לרפואה שהופנו אליו בעצם יום השבת, כי לא סבלו דיחוי, פטר במילים 'שבת היא מלזעוק ורפואה קרובה לבוא', מילים שפעלו את פעולתם כגזירה היוצאת מלפני השליט.

(ספיר ויהלום משפטים ע"ט - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

מנקים אותו, מצחצחים אותו.

בימים עברו, המושג של וירוסים וגנפים לא היה נראה לעין, אנשים לא חשבו שיש משהו באויר בכלל. היום אנחנו יודעים שאפשר לקלקל את האויר עם חיידקים וגנפים ווירוסים שונים ומשונים. איך קורה הקלקול הזה באויר?

זאת כאשר אנשים מתנהגים שלא כראוי, עושים עבירות. זה מקלקל את האויר. הקלקול הזה ברוחניות – הוא מביא את הקלקול הגשמי. מכך נוצרים כל מיני חיידקים ווירוסים לא טובים.

והתיקון של זה הוא באותה מידה. לומדים ספרי חסידות – זה מטהר את האויר, וכשהאויר נהיה טהור – גם הפגעים למיניהם מסתלקים.

כי מה שפועלת הקטורת – עושים גם ספרי החסידות, ואם כן זוהי העצה הטובה ביותר. כאשר אנו רוצים לעצור את המגיפה עם סגולת הקטורת, הדבר פשוט מאוד: לומדים ספרי חסידות!

זה נותן לנו גם תשובה לשאלה שיש כאלה שמעלים, יש כאלה ששואלים זאת ברצינות ובתמימות: האם אנחנו מסוגלים להבין את דבריהם הקדושים של רבותינו שרפי מעלה, הבעש"ט הק' והתלמידים, גדולי החסידות? הרי יש שם קטעים של קבלה עמוקה, דברים נשגבים, שאינם שוים לכל נפש!

ולעומת זאת, רבי הלל מפאריטש, אחד מגדולי החסידים בימי קדם, היה אומר: גם אם אתה לא מבין – הנשמה שלך מבינה!

ולדרכינו: גם אם אתה לא מבין – אבל עצם אמירת האותיות של החסידות מטהרת את האויר!

מסר מספרי אביר יעקב לפרשת השבוע

הטא הגאווה

יסכים לתפור את בגדיהם.

לא היה מתחרה למומחיותו של חייט זה, עד שאמרו שידו על העליונה גם אילו יתמודד מול חייטי הצמרת העובדים בשירות בית המלוכה. בינם לבין עצמם היו מתלחשים שאלמלא יהודי הוא, בוודאי שהיה נעשה לחייטו האישי של מלך פולין.

ויהי היום והפריץ הגדול ששלט בעיר פרשיסחא חזר מאחד ממסעותיו הרבים אל אחוזתו הנאה אשר סמוכה ונראית לעיר הגדול ובאמתחתו נשא עמו ממיטב סחורות שווקי העולם אשר איווה לנפשו, תכשיטים מפוארים, כלי ציד וכלי בית, רהיטים ושאר מיני חפצי נוי ותפארת, אך יותר מכל נתן הפריץ את לבו על אריג בד יקר שביקרים אותו רכש בדמים מרובים, מעשה ידי אמן מהודו הרחוקה. היה הבד נדיר ביופיו, שזור בחוטי כסף וזהב אמיתיים ומעוטר בדוגמאות שעין לא ראתה כדוגמתו.

תיכף עם שובו לאחוזתו מיהר הפריץ וקרא לחייט היהודי ויאמר לו: ראה את אריג הבד המשובח הזה. סוחר פריזאי שבעצמו נסע להודו הוא זה שמכר לי את האריג הנדיר הזה. כל הסוחרים הודו ואמרו כי לא בנמצא בדומה לבד זה, ואף אתה

סיפר הרה"ק רבי אברהם מפאריסוב זיע"א: בעיר פרשיסחא הנודעה התגורר חייט יהודי מומחה. תהלתו של החייט יצאה למרחקים, והכל גמרו את ההלל על טיב הבגדים אותם הוא תופר. מלבד האיוכות הנדירה בהם הצטיינו כל הבגדים שייצאו מתחת ידיו האמונות היה החייט איש חביב ונעים הליכות, והכל נהנו לבוא ולהזמין אצלו את הבגדים.

שמו הטוב של החייט היה מהלך מפה לאוזן, ואם בתחילה רק היהודים היו משתמשים בשירותיו כדי שיתפור להם את בגדיהם, הרי שעם הזמן נודע הדבר לאדוני הארץ, פריצי הסביבה, כי הנה בעיר פרשיסחא יושב לו חייט יהודי שידיו רב לו באומנות זו, ואילו היה יושב באחד מערי הבירה של מדינות העולם, תיכף היה הופך להיות אמן בינלאומי, רק מזלם הטוב הוא של הפריצים שעדיין אין פונים אליו מכל העולם, וכך יכולים הם להזמין את בגדיהם אצלו.

הפריצים מקרוב ומרחוק, בעלי האחוזות הגדולות מכל המדינה, היו מחלים את פני החייט בכסף רב ובלבד שיתפור להם את בגדיהם. הון ועושר הוזילו מכיסם כדי שהחייט היהודי

מסר מכפרי אביר יעקב לפרשת השבוע

תחילה שרטט החייט את התוכנית המדויקת של הבגד, מלאכת מחשבת של אדריכלות גזירה ותפירה לפי מיטב כללי התפירה העילית שהייתה מקובלת באותם הימים. לאחר מכן פנה החייט להוציא את התוכנית מהכוח אל הפועל: לגזור את הבגד בדייקנות מרובה ולתפור את חלקי הבגד לחליפת פאר.

בד בבד עם שיעבוד כל מחשבות ליבו להצלחת הפרויקט הייתה דעתו של החייט זוחה עליו ביותר. הוא לא הפסיק לחשוב על כבודו ותהלתו, הן על כך שהוא אומן מומחה עד שהפריץ בחר דווקא בו כדי לתפור את החליפה והן על כך שלאחר תפירת החליפה עתיד הוא להתפרסם עדו כהנה וכהנה. גם על הכסף הרב שכבר קיבל על עבודותיו השונות ואשר הוא עתיד לקבל על מלאכה זו, הוא לא הפסיק לחשוב ולהרהר ללא הרף.

ימים לפני המועד שנקבע סיים החייט את מלאכתו המאומצת. בחן החייט את מעשה ידיו בשבע עיניים, בדקו מלפנים ומאחור, את איכות התפרים ואת הגזירה המדויקת, ולא חדל מהתפעל מהבגד היפה. והיה החייט אומר לעצמו: שישי בני מעיי שישו, ראו בגד מושלם זה שיצא מתחת ידי, בגד כה מושלם ומפואר שכמוהו לא היה, על פתיליו וגדיליו, על ציציו ופרחיו, על קיפוליו ומכפלותיו, שנציו וכפתוריו וקדסיו, כליל תפארת עין לא ראתה דוגמתו. פניו של החייט היו מדושני עונג וקורת רוח בשל אותה נחת רוח שמלאה אותו לחלוטין ובשל הגינוי על העתיד הגדול הצפוי לו כראש וראשון לחייטי המדינה.

שלח החייט להודיע לפריץ כי הבגד מוכן ואילו הפריץ מצידו שלח את הכרכרה המיוחדת שלו כדי להביא את החייט יחד עם הבגד. לא בשל כך שביקש הפריץ לחסוך לחייט את ההליכה הרגילה, כמו בשל כך שביקש לראות את הבגד בהקדם האפשרי ולשמור עליו מכל נזק אפשרי.

לא נחה דעתו של הפריץ המצפה והמתרגש עד שהחליט כי אין לו להתרשם מהבגד בגפו. מוטב יהיה אם חבריו הפריצים והאצילים יבואו גם הם למעמד השקת הבגד, וברוב עם הדרת מלך. הרצים יצאו דחופים בדבר הפריץ להזמין את חבריו לבוא ולהתרשם בעיניהם, ואכן עד מהרה התמלא הארמון בכל מכריו ומידעיו של הפריץ שידעו את סיפורו של הבגד וביקשו לראות את התוצאה המפוארת והמיוחדת.

משהגיע החייט לארמון הוא התקבל בתשואות רמות. בתנועות מלאות חשיבות עצמית הוציא החייט את החליפה ומסר אותה לפריץ שמיהר להסתגר בחדרו כדי להתלבש בה. חולפת דקה והפריץ ניצב לפני כולם לבוש בחליפה החדשה, אלא שהתשואות שהיו אמורות להשמע בוששו מלבוא. הפריץ מביט בחבריו, הם מביטים בו, וכולם יחד מחליפים מבטים עם החייט, וכולם שותקים. איש אינו פוצה את פיו להשמיע הגה, ורק דממה איומה נמצאת בחדר.

הפריץ שאינו מבין מה קורה, מתייצב מול מראה גדולה שתלתה בקירבתו, והוא מבין את הבעיה החמורה: זו אינה חליפת

יכול לראות בעיניך עד כמה משובח ועדין הוא האריג, שדומה עלי כי אין בכל ארץ פולין דבר המקביל לו.

מישש החייט בעדינות את הבד היוקרתי ונענה לפריץ: אין זה אלא הבד המשובח ביותר שראיתי אי פעם. בד זה ראוי לעלות על שולחן מלכים ולתפור ממנו את הבגד המופלא ביותר שנועשה אי פעם עלי אדמות. נהנה הפריץ מחנופתו של החייט ואמר לו חזרה: בדיוק כך! ועוד הרבה יותר מכך! וזו הסיבה שאני בוחר בכך להיות החייט המאושר שיזכה לתפור עבורי את בגד הפאר מבד זה. רק אתה, שכבר תפרת עבורי כמה וכמה בגדים ואתה מכיר היטב את מידות גופי, תוכל ליצור הימנו בגד הראוי לשמו.

אלא שלפתע הפך הפריץ את עורו ואמר בתקיפות רבה: בגד זה צריך להיות מוכן ומזומן בעוד שבועיים ימים, זמן די והותר כדי להכין את הבגד על הצד היותר טוב, והיה אם אכן תצליח מלאכתך ותוציא מתחת ידך בגד מפואר משופרא דשופרא – אומן מומחה תקרא ושכר רב תטול, עתיד אני לתת לך ממון הרבה, וגם כבוד רב תנחול. אולם, וכאן נופף הפריץ באצבעו בתנועת אזהרה, אין אני רוצה לומר לך מה יקרה אם חלילה וחס תיכשל במלאכתך – רע ומר יהיה סופך. עונש חמור תקבל על השחתת האריג הנדיר, ואף אגרש אותך מביתך. ועתה, מהר וקח את האריג אל בית מלאכתך, כי הזמן קצר והמלאכה מרובה.

בתחילה נבעת החייט לשמע אזהרתו התקיפה של הפריץ והיו ארכובותיו דא לרא נקשן. מלבד עצם הדברים החריפים, גם החייט עצמו שמבין בבדים היה, ראה עד כמה אכן מדובר באריג יקר ומשובח, והוא החל לחשוש פן יכשל במלאכתו ולא ישביע את רצונו של הפריץ. אולם עד מהרה חזר לו בטחונו העצמי, מה גם שידע כי הפריץ אינו מותיר בידיו כל ברירה אחרת, והוא נענה ואמר לפריץ בשפה מתנשאת:

אדוני הפריץ, תנוח דעתך ואין לך כל סיבה לחשוש, כה יקום וכה יהיה, ראוי אריג זה לבוא תחת ידי, לפי שאין כמוני בכל חייטי המדינה, ואכן בגד מפואר אשר כמותו לא ראית עד כה אעשה לך מאריג זה, זה יהיה הבגד בו תסתובב בהיכלי המלכים ובטירות האצילים ולא יהיה מישהו שלא יעמוד משתאה מול יופיו.

נטל החייט את האריג עמו ובצעדים מתרוננים משמחה יצא אל בית מלאכתו. רבות מחשבות בלבו היו בשעה שצעד מארמונו של הפריץ וגלילי האריג היקר תחת בית שחיו. במחשבותיו ראה לנגד עיניו את העושר והכבוד הצפויים לו כשהפריץ יהלך לבוש בבגד המיוחד, ואת שמו כחייט מתעלה אצל כל פריצי הארץ ויוצא לתהילה על פני כל הארץ.

במשך כל אותם שבועיים ימים שהוקצבו לחייט היה החייט עסוק אך ורק בבגד זה. יום ולילה לא ישבותו. מבוקר עד שעות הלילה המאוחרות עבד החייט כמעט ללא הפסק, זמן מסוים הוא הקדיש לתפילה ולהבדיל לאכילה ושאר צרכי הגוף, אולם ברוב ככל שעות היום היה החייט עסוק אך ורק בהכנת הבגד.

לא היה מתחרה
למומחיותו של חייט
זה, עד שאמרו שידו
על העליונה גם אילו
יתמודד מול חייטי
הצמרת העובדים
בשירות בית המלוכה.
בינם לבין עצמם היו
מתלחשים שאלמלא
יהודי הוא, בודאי
שהיה נעשה לחייט
האישי של מלך פולין

ומחשבותיו היו תפוסות באיומיו של הפריץ.

מתוך אמונת צדיקים עזה התדפק החייט בדלת ארמונו של הפריץ כשהבגד בידו. בקושי רב הוא הצליח לשכנע את הפריץ ללבוש את הבגד, אולם לאחר שלבש זאת, הפריץ כבר לא התחרט. הבגד הלם אותו להפליא, והפריץ לא הצליח להירגע מהשינוי שחל בבגד מהקצה אל הקצה. הוא הרעיף דברי שבח וקילוס על החייט ואף נתן לו סכום כסף עצום על עבודתו הקשה. בינתיים הספיקו גם שאר חבריו של הפריץ להגיע לארמון, ואף הם התרגשו למראה הבגד המחודש, ולא נחה דעתם עד שהזמינו אצלו שיחפור גם עבורם בגדים במחיר מלא כאשר ישית עליהם.

תיכף עם יציאתו מהארמון מיהר החייט ללכת אצל רבי ירחמיאל כדי לספר לו על נס ההצלה ולהודות לו על עצתו המופלאה. לאחר שהחייט הודה שוב ושוב לרבי, הוא מלמל בהתרגשות: שאלה אחת יש לי, ואבקש רשות להציע אותה פני הרבי. נענה הרבי בסבר פנים יפות ואמר: שאל בני שאל! שאל החייט: לא אוכל להבין את ההגיון שבעצת הרבי, וכיצד ייתכן שבפעם הראשונה כאשר הבאתי את הבגד לפריץ לא הוטב הבגד בעיניו, ואילו בפעם השנית שבע ממנו נחת רוח מרובה, והרי אותו הבגד זה היה בשתי הפעמים, שהרי לא שיניתי בו כלום, אלא זו בלבד שפרמתי וחזרתי ותפרתי.

נענה רבי ירחמיאל ואמר לו: טעות גדולה בידך, בני, אל תאמר שאותו בגד זה היה כי האמת היא ששני בגדים שונים היו אלה: הבגד הראשון נתפר מתוך תחושת גאווה והתנשאות, ולכן אותה גאווה נספגה בבגד, והיות והגאווה דבר מגונה היא, הרי שהיא גורמת לדחייה ולבוז, שכן איש אינו אוהב גאווה, ומשום כך לא הוטב הבגד בעיני הפריץ, עד שהבגד היה נראה בעיניו כשק.

לעומת זאת, בפעם השנייה, תפרת את הבגד מתוך שפלות והכנעת הלב, הן שבענווה דבק בבגד והוסיף כבוד ויקר לבגד וזו הסיבה שהוא כה מצא חן בעיני כל רואיו. דע לך איפוא כי אין לו לאדם לומר כי כוחו ועוצם ידי עשו לי את כל החיל הזה, אלא להתהלך בהכנעה ובענווה ולדעת כי הכל הוא מהקב"ה.

♦ ♦ ♦

על הפסוק (שמות ט לא) 'וְהַשְׁעֵרָה נִכְתָּה כִּי הַשְׁעֵרָה אֲבִיב', פירש רבינו האביר יעקב זי"א בספרו 'פתחי חותם' כי בא הכתוב ללמדנו עונשם של בעלי גאווה, שעתידיים הם לכלות ולהאבד. כי הנה 'שערה' הוא אותיות 'דשעה', והכוונה לגאווה וגסות הרוח הקרויה 'דשעה' כמו שנאמר (זכריה ה ח) 'וַיֹּאמֶר זֹאת הַרְשָׁעָה, וְעוֹנוֹ הַגָּדוֹל שֶׁל בַּעַל הַגָּאוּהָ הוּא גַם בְּכָךְ שֶׁהוּא פּוֹגֵם בְּשֵׁם יי-ה' שֶׁהוּא עוֹלָה בְּגִמְטְרִיָּא 'גאווה'. וזהו שאמר הכתוב שעתידה היא 'השערה', היא רשעת הגאווה, להאבד מהעולם. ונותן הכתוב טעם לדבר 'כי השערה אביב', והיינו שהשעורה, פוגמים בגימטריא יי-ה' כמנין 'אביב', שהגאווה פוגמים בשם קדוש זה. (מתוך שיעורי הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

פאר – זה שק של סמרטוטים! הפריץ פכר שתי ידיו בייאוש, הביט בעיניים מאיימות אל החייט החיוור אשר כמעט ולא קרס תחתיו מתעלף וקרא לעומתו במרירות: קנאת בי על שברשותי בד כה יקר? לא יכלת לשאת שתהיה לי חליפה מפוארת? לכן הרסת לי את הבגד? הפריץ הסיר מעליו את החליפה, והטיחה בחמת זעם בפרצופו של החייט. קח את החליפה והסתלק לכל אשר ישאו רגליך. עוד תשלם ביוקר על הבגד היקר שהרסת ועל כל הבזיון והצער שהבאת עלי. מהר לברוח מכאן פן אשסה בך את הכלבים שיהפוך לגל של עצמות.

לקח החייט את החליפה בלב שבור, בעוד שצעקות הפריץ נשמעות באזניו. מבטי לעג ושמחה לאיד של חבריו של הפריץ ליוו אותו בצאתו, וכך הוא שב למגירת לבו אל ביתו. עם כניסתו לביתו פרץ החייט בבכי מר וסיפר לאשתו את הצרה הגדולה אשר התרגשה ובה עליו, וביותר, שהרי מצידו הוא השקיע את כל כוחו להוציא דבר נאה ומתוקן מתחת ידו, ואין לו שמץ מושג מה השתבש בדרך עד שהחליפה הייתה בפועל כה גרועה.

אשתו שצרת בעלה נגעה ללבה לא אמרה נואש. אשה כשרה היתה והיא יעצה לו: הנה בעירינו מתגורר הרה"ק רבי ירחמיאל מפשיסחא זי"ע, בנו של רבינו היהודי הקדוש זי"ע, גש לביתו וספר לו את צרתך והוא לבטח יושיעך, שהרי למדנו חכמים, שהצדיק גוזר והקב"ה מקיים, ובוודאי גדול כוחו של הצדיק להמשיך לך ישועה גדולה מהשמיים.

שמע החייט בעצת אשתו. קם ושם פעמיו אל הרה"ק רבי ירחמיאל וסיפר

לו את כל אשר קרהו ואת העונש הקשה המרחף על ראשו מהפריץ הכועס. הקשיב רבי ירחמיאל לדבריו ואמר לו: רחימאי, עצתי לך אמונה שתחזור לבית מלאכתך, קח את הבגד אשר תפרת, תפרום אותו מתחילתו ועד סופו, מאלף עד ת"ו, ואל תשאיר בה אפילו תפר אחד ממה שהיה בתחילה. לאחר שסיימת לעשות זאת – תתפור את הגזרים מחדש כמתכונתם הראשונה, בדיוק כפי שהיו תפורים קודם לכן, ואז תחזור עם החליפה המחודשת לארמונו של הפריץ, שם תתחנן בפניו שיחזור וימדוד את החליפה בשנית, והרי אני מברך שבעזרת ה' החליפה תמצא חן בעיניו ובעיני כל רואיו.

התפלא החייט מאוד על דברי הרבי ולא הצליח להבין מה יועיל הדבר אם בסופו של דבר הוא יגיש בפני הפריץ את אותו הבגד בדיוק כפי שהיה בפעם הראשונה. אילו היה הרבי מייעץ לשנות דבר מה בבגד, ניחא, אבל לפרום ולתפור מחדש אין בכך כל הגיון. אלא שמאמין היה החייט בצדיקים ולא ההין להרהר אחר דבריהם, וכך אכן עשה: פרס את החליפה לחלוטין ותפר אותה מחדש, אלא שהבדל אחד אכן היה: אם בתפירה הראשונה היה החייט מלא בתחושות עצמיות של גאווה וקורת רוח, הרי שעתה יושב היה שפוף על מתפרתו, ולא ניתן היה כמעט להכיר בו את החייט הבטוח בעצמו. לבו היה מר עליו ופניו דומות לשולי קדירה. הוא לא חדל להתאנח ללא הרף,

הבגד הראשון נתפר מתוך תחושת גאווה והתנשאות, ולכן אותה גאווה נספגה בבגד, והיות והגאווה דבר מגונה היא, ומשום כך לא הוטב הבגד בעיני הפריץ, עד שהבגד היה נראה בעיניו כשק

מילין קידין וחידושים נפלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביחצירא שליט"א

מִי־הָתָא

חֲזָתָא

חֲזָתָא דְאֲוֹרֵייתָא
יסוד חדש ונפלא על הפרשה

שכר הביזיונות

בזכות הביזיונות שספגו זכו לזרע קודש מלכים ונביאים
מכאן יש לנו להבין מה גדלה מעלת הנחשד בדבר שאין
בו עד כדי כך שנחשב להם כאילו ועשו מעשה צדקה
עצום שהקב"ה מחשיב להם לטובה. אך דבר נוסף רואים
כאן, שכשאדם מתבזה כמו בשני המקרים הללו שנחשדו
והתבזו, זוכה ע"י כך לצאצאים קדושים שיאירו ויושיעו את
ישראל, כתמר שחשדה יהודה שזכתה ויצאו ממנה מלכים
ונביאים, וכחנה שחשדה עלי שזכתה ויצאה ממנה שמואל
ששקול כמשה ואהרן (שם).

**אפילו פרעה הרשע היה זוכה לכפרה אם היה
מתבזה ק"ו לבני ישראל**

בזה נשוב לפסוק דידן וכפי שביארו מן החתם סופר ע"ה
כי מה שאמר הקב"ה למשה ואהרן וציוונו עליו לחלוק לו
כבוד בדבריהם היה בשביל שחלילה לא יתבזה וכך יתכפר
לו עד שלא יהיו עשרת המכות בדין. ועל זה יתמהו הכל
ויעקו, היתכן כזאת, שאדם רשע כפרעה, רוצח ללא
רחמים, האם גם בו נאמר שביזיונות יכפרו עליו. אולם הוא
הדבר העצום והפלאי שלמדנו מכאן, שיתכן ויהיה האדם
מושחת ורשע בכל מיני רשעות, ועם כל זה יבואו ביזיונות
ויכפרו עליו. מכאן נסיק מה עצום כח הביזיונות לכפרת
עוונות, ובוודאי שאין ביננו רשעים כפרעה, ואם לרשע
כזה היו מתכפרים הביזיונות, כל יהודי ויהודי על אחת כמה
וכמה שבעת שפוגעים בו ומשפילים אותו הרי שאין לך עת
רצון מאותה השעה לכפר ולמרק עוונותיו.

המתקת הדינים בכח החרפה

ולא זו בלבד שזוכה לכפרת העוונות עוד יכול בכח
ההשפלה שעובר להמתיק כל הדינים התלויים עליו

לשם מה יש לחלוק כבוד לרשע כפרעה

וידבר ה' אל מֹשֶׁה וְאֶל אֶהֱרֹן וַיֹּצִיאוּם אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֶל פְּרָעָה
מֶלֶךְ מִצְרַיִם לְהוֹצִיא אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם (ו יג).
בפסוק זה ישנם שני ציווים למשה ואהרן, 'ויצאו אל בני
ישראל' ונוסף עוד 'ואל פרעה מלך מצרים', ובעוד שהציווי
לבני ישראל היה כדברי רש"י: 'ויצאו אל בני ישראל', ציווים
עליהם להנהיגם בנחת ולסבול אותם. אך מהו הציווי
לפרעה מלך מצרים. על כן בא רש"י הקדוש ומפרש' ואל
פרעה מלך מצרים', ציווים עליו לחלוק לו כבוד בדבריהם.
ודבר של תמיהה הוא מה נחוץ לצוותם לחלוק כבוד לאדם
בליעל ורשע שעינה ושיעבד את בני ישראל, הרג בהם
ובילדיהם ללא רחמים, הלזה יש לחלוק כבוד.

שלושת הפעמים שנזכר 'ויחשבה' קשורים זה בזה

נקדים ונאמר, שהנה, על הפסוק (בראשית טו ו) 'וְהָאֱמֶן
בָּהּ וַיִּחְשְׁבֶהָ לוֹ צִדְקָה כְּתָב בַּעַל הַטּוֹרִים בְּשֵׁם אֲבִיו הָרָא"ש
ע"ה שיש במסורה מלבד זה עוד שני מקומות שנאמר בהם
'ויחשבה', האחד 'ויחשבה לזונה הנאמר בתמר (שם לח טו),
והשני 'ויחשבה עלי לשפחה הנאמר בחנה (שמואל א' א יג).
ורמז יש כאן על דרך מה שאמר רבי יוסי (שבת קיח): 'יהא
חלקי עם מי שחושדין בו ואין בו', שהרי גם בתמר וגם בחנה
שתייהן נחשדו בדבר שלא היה בהם ונחשב להן לצדקה
כמאמר הכתוב במקום השלישי 'ויחשבה לו צדקה'. וכלשון
בעל הטורים בשם אביו הרא"ש ע"ה: שהרי תמר בשביל
שחשדה יהודה זכתה ויצאו ממנה פרץ וזרח שיצאו מהם
מלכים ונביאים (מגילה י:). וחנה בשביל שחשדה עלי זכתה
ויצא ממנה שמואל (ברכות לא:). וזהו בשביל שנחשדו
לזונה ולשכורה נחשב להן לצדקה, עכ"ל.

ואל תביאני לידי בזיון, אך לכל אדם ישנם מצבים בהם מאן דהו עולב בו ומשפילנו, ואז יש לו להבין כי אין דבר יותר טוב מהשפלה לפעול בעבורו ובעבור זרעו ישועה מעל הטבע, ואף אם נגזרה עליו גזירה חלילה ניצול ממנה בכח הביזיונות, וזוכה לרב טוב בזכות אותם הרגעים בהם היה מן הנעלבין ואינם עולבים שומעים חרפתם ואינם משיבים שעליהם הכתוב אומר (שופטים ה לא) 'וְאַהֲבִיזְוֹתָ הַשָּׁמַשׁ בְּגִבְרָתוֹ, מֵה לָנוּ גְדוֹל מִכָּךְ לְהַקְרָאוֹת 'אוֹהֲבִיז' שֶׁל מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמַּלְכִּים.

ולא לחינם אמרו הקדמונים שאם אדם היה יודע מה מרוויח מהביזיונות וכמה הם טובים עבורו בעולם הזה ובעולם הבא, הרי שהיה רודף אחריהם. וכדבריו המופלאים של **רבי חיים ויטאל ע"ה** בספרו **שערי קדושה** (ח"א שער ו): ואם יחרפך איש לא תעננו, והיה נעלב ולא עולב, כי על זה כתיב 'ואוהביו כצאת השמש בגבורתו', והעבר על מידותיך לכל מי שחטא, ולא תרגיש צער אפילו בלבבך כי טוב הוא לך, כי כל המעביר על מידותיו מעבירים לו על כל פשעיו (ר"ה יז), ומכל שכן עוונות וחטאות. ובסוף דבריו הקדושים מוסיף הוא על כולנה בשגב הביזיונות ואומר: **ואם עיני שכל לך היה לך לחפש מי שיצערך כי חיים אתה מבקש לך.**

אמנם לא כל אחד יכול לשמוח כאשר נשפך דמו 'אזיל סומקא ואתי חיורא', אך לכל הפחות ידע בליבו כי כאשר סופג ביזיונות - מתנה הם בשבילו, וכמו שאמר **המלאך המגיד** שהיה לומד עם **מֶרֶן הַבַּיִת יוֹסֵף ע"ה** (מגיד מישרים ויקהל ד"ה עוד אמר), שאם היו יודעים אנשים את שכר הביזיונות והתועלת שהם זוכים לקבל בעבור שמדברים עליו בגנותו, היו שמחים כאילו הביאו להם מתנות כסף וזהב.

שיתהפכו לרחמים, וכמאמר הכתוב ברחל אמנו בעת שילדה את יוסף הצדיק (בראשית ל כג) 'ותאמר אסף אלקים את חרפתי' וביאר **בבאר מים חיים** (שם) שאמרה רחל כי ע"י 'חרפתי' מסתלקים ונאספים הדינים הנרמזות בשם 'אלקים', כי יסורין ממרקים עוונותיו של אדם (ברכות ה). **ואין לך יסורין גדולים מהבושה והביזוי כשמגיע לאדם.** וכן אמרו במדרש (משלי לא יד) על הפסוק (שם) 'הייתה כאניות סוחר' זו רחל אמנו, שהייתה מתביישת על הבנים בכל יום, לפיכך זכתה ויצא ממנה בן, שהוא דומה לספינה שהיא מלאה כל טוב שבעולם, כך יוסף נתקיים כל העולם בזכותו, וכלכל את העולם בשני רעבון.

הבושה מבטלת גזירות קשות מעל האדם

דבריו יתבארו ביותר על פי המסופר על **הרה"ק רבי מנחם מנדל מפרימשלאן ע"ה** שקרא לאוהביו לסעודת הודיה, וסיפר להם כי מקובל הוא שאם נגזר על האדם חולי או מכאוב שולח לו הקב"ה אדם שיפגע בו וישפילנו וכך יוצא הוא ידי חובת החולי או הכאב. אם כן, המשיך הרה"ק ואמר, היום זכיתי לביזיונות גדולים, דבר המוכיח שעמדה כנגדי גזירה קשה ועצומה ולכן שלח הקב"ה ביזיונות גדולות אלו להצילני מהחולי, על כן מחויב אני להודות לו בקהל ועדה על חסדו הגדול שגמל עימי, כדרך כל אדם שניצל מחולי שיש לו להודות ולשבח על הצלתו כנאמר (קז יח-כב) 'כל אוכל תתעב נפשם ויגיעו עד שערי מות. ויזעקו וגו'. ישלח דברו וירפאם וגו'. יודו לה' חסדו ונפלאותיו לבני אדם. ויזכוו זבחי תודה ויספרו מעשיו ברינה, ויותר מכך, שממני נמנע החולי עוד בטרם יבוא אלי בזכות הביזיונות.

אין דבר יותר טוב מביזיונות

וזאת יש לו לכל אדם להחדיר לקרבו, אמנם מבקשים אנו

מִילְתָּא דְפִלִּיָּא

עצה נפלאה לדעת אם דרכו נכונה

עזר נפלא עומד לו לאדם לדעת האם נכונה דרכו אם לאו, וביותר מתלבט בבואו לקיים מצוה שיש בה צד הנאת הגוף, כי גשמיות הגוף מסמאת את עיניו וגורמת לו לומר על פסול שהוא כשר, וכל כוונת הגוף היא להנאת עצמו אלא שהוא מלבישו בחיצוניות של מצוה. זוהי אפוא עצתו אמונה, יבחין ויתבונן, אם המעשה שהוא מסתפק בו אינו גורם לו שום הנאה גשמית אזי קרוב לומר שאכן מעשה זה רצוי ונכון הוא. על דרך שהיה **הבעל שם טוב ע"ה** נותן עצה בשם **הרמב"ן ז"ל**, לסלק מנפשו כל צד הנאה עצמית שעלול לצמוח לו מאותו מעשה, ואז יזכה לבוא אל האמת, ומן השמים יסייעו בידו להודיעו האם כשר ונכון הוא אם לאו.

עוד יוסיף לבדוק עצמו אם יתרבה כבוד שמים בזכות מעשיו ובזה ידע כי רצויים מעשיו למעלה, וכמו שאומר הכתוב (ויקרא ט ו) 'זה הדבר אשר ציווה ה' תעשו וירא אליכם כבוד ה', אם במעשיכם יתרבה כבוד ה' וירא עליכם, בזה תדעו כי זהו הדבר אשר ציווה ה' לעשותו.

א. וכן ציווה הרמב"ן לבנו (הקדמה לספר בן פורת יוסף להרה"ק מפולנאה).
ב. תולדות יעקב יוסף (שופטים), בן פורת יוסף (הקדמה).

ברזא דאח"ד

רמזים נפלאים על סדר הפרשה

התגלות הבורא לאבות הקדושים

ריש לקיש מאי דכתיב (בראשית יז א) 'אני אל שדי', אני הוא שאמרתי לעולם די. לעומתו שם הוי"ה משמעותו שמהוה כל הווה, המורה על יכולת הבורא לברוא בריאות חדשות ומציאות אחרת בבריאה תוך שידוד מערכות הטבע - בשם זה לא התגלה הקב"ה לאבות, שלא היה שינוי חוץ לטבע מערכות שמים וארץ. אך עתה שהתגליתי לך הרי זה בשם הוי"ה ברוך הוא שהוא מורה על שינוי הטבע ולכן אמור לבני ישראל אני ה' [שם הוי"ה], תודיע להם השם הגדול כי בו אני עושה עמהם להפליא, וידעו כי אני ה' עושה כל.

הנהגת האבות אף היא בדרך הטבע

כדבר הזה בינותי בספרים מה שכתב ספר חסידים (סי' קסה) שכ"ד פעמים נזכרו אבות העולם כסדרן, דהיינו 'אברהם יצחק ויעקב', לרמוז על כ"ד השעות שהם צמצום הזמן בטבע וכולו היה מלא בעבודתם, ואשר על כן נכתב בתהלים כ"ד פעמים 'אשרי', כי אשרינו שזכינו להמנות על זרע האבות הקדושים - אברהם יצחק ויעקב, ועצם הדבר שנסדרו כסדרן בכ"ד מקומות כנגד כ"ד שעות היממה מורה כי הייתה ההנהגה עימם כסדר הטבע [ראה מגלה עמוקות (אחרי ד"ה או אמר): ולפי שאבות העולם הם שערים העליונים לכן כ"ד רננות אמר שלמה שרצה להעמיד דלתות ההיכל, עד שזכר 'שאו שערים ראשיכם' שהם ראשים העליונים, 'והנשאו פתחי עולם' שהפתחים הם כ"ד שהיו בעזרה. לקביל זה תקנו כ"ד תיבות בברכת 'ולירושלים עירך', ודוד אמר זה בתהלים כשבא למזמור כ"ד, ורזא 'ושמתי כד כ"ד שמשותיך' (ישעיה נד יב), לכן נזכרו אבות העולם בתורה כ"ד פעמים כסדרן

המשך בעמוד הבא

יש להבין כמה תמיהות בפסוק ופירושו
וְאָרָא אֶל אַבְרָהָם אֶל יִצְחָק וְאֶל יַעֲקֹב בַּיָּל שְׂדֵי וְשָׁמַי ה' לֹא נִוְדַעְתִּי לָהֶם (ו ג). קשה, מדוע מנה את האבות כל אחד בנפרד, יכול היה לומר 'אל אברהם יצחק ויעקב'. ועוד קשה, איך אמר שלא נגלה בשם ה' הלא כל התורה מכריזה על גלויים שהיו לאבות בשם הוי"ה. אחר כל זאת עוד יקשה פירוש רש"י שאמר 'וארא' - אל האבות. מה ביאר בזה מה שלא נכתב מפורשות בתורה.

דרך האבות - התגלות בתוך הטבע

יש להקדים לכך את ביאור הרמב"ן ע"ה בפסוק זה, כי ישנם שני סוגי ניסים, יש והנס נעשה בתוך הטבע, כמו אדם שיצא למלחמה וניצח, יתכן ועל פי טבע לא היה יכול לנצח, אבל עדיין נעשה הטבע בדרך הטבעית שיצא למלחמה וניצח. הסוג השני הם ניסים שיוצאים מטבע העולם, כמו עשרת המכות וקריעת ים סוף שדרך הטבע שהמים שביאור הינם מים, והקב"ה שידד מערכות הטבע והמים נהפכו לדם וכן על זה הדרך.

ממשיך הרמב"ן ומבאר, הניסים שנעשו לאבות הינם בתוך הטבע ללא שנשתנה הטבע, שהצילם במלחמה ופדאם ממוות, ואף שבוודאי גם בטבע היה זה נס גדול, אך עדיין הכל נכנס בגדר דרך הטבע. דרך זו נרמזת בשם שד"י, שהוא על שם שבתחילת בריאתם היו השמים נמתחים ללא גבול עד שאמר הקב"ה די', כמבואר בגמרא (חגיגה יב): בשעה שברא הקב"ה את העולם היה מרחיב והולך כשתי פקעיות של שתי, עד שגער בו הקדוש ברוך הוא והעמידו, שנאמר (איוב כו יא) 'עמודי שמים ירופפו ויתמהו מגערתו', והיינו דאמר

ההתגלות מצד הבורא אחת היא משתנה לפי בחינות המקבלים

הנה עד כה נתבאר פירוש הפסוק שנגלה לאבות בשם שד"י ועתה נתגלה למשה רבינו בשם הוי"ה ברוך הוא וברוך שמו. מעתה נשובה נראה כרמינו סמדר שעדיין יש לנו להבין מפני מה נזכרו כל אחד מן האבות בפני עצמו כאמרו 'אל אברהם אל יצחק ואל יעקב, מדוע לא נשנו כאחד - 'אל אברהם יצחק ויעקב'. כמו כן נותר לנו להבין מה בא רש"י להוסיף כשמבאר 'אל האבות' בשעה שהם אלו דברי מקרא כתוב.

לשם כך נבואה חדרי התורה של **רבינו הקדוש רבי אלימלך מליז'ענסק ע"ה** (נועם אלימלך ד"ה וארא) שהקשה שידוע שכל אחד מהאבות עבד את הקב"ה בבחינה אחרת, אברהם - חסד, יצחק - גבורה, יעקב - תפארת, אם כך כיצד נגלה עליהם הקב"ה ב'אל שדי' בלבד ולא לכל אחד כפי בחינתו, שכן היא דרך ההתגלות מלמעלה.

מתרץ בעל נועם אלימלך ע"ה: אך שהשורש הוא בדבר הזה כך, שמצד הבורא ברוך הוא אין שום השתנות, אלא שהאדם בעבודתו לפי מדרגתו כך ממשיך עליו, נמצא אברהם המשיך על עצמו המידה של חסד, וכן יצחק מדתו, וכן יעקב. אבל מצד הבורא ברוך הוא הכל אחד הפשוט, ולזה פירש רש"י ז"ל **'וארא' אל האבות**, לומר שאצל הבורא ברוך הוא אין הפרש וחילוק ביניהם כלל והכל אחד, לכך נראה אליהם בבחינה אחת ב'אל שדי', עכ"ד הקדושים.

בכך ניתן להבין הן את דברי רש"י שביאר 'אל האבות', כדברי רבי אלימלך שמצד הקב"ה הייתה התגלות אחת לכל האבות, והן מדוע נחלקו האבות באמרו **אל אברהם אל יצחק ואל יעקב** ולא נכתב 'אל אברהם יצחק ויעקב', כי מצד האבות הקדושים הייתה ההתגלות לכל אחד כפי בחינתו, ולכן לא שייך לכתבם כאחד.

סוד אור ישר שהוא כ"ד, וכ"ד פעמים למפרע על סוד אור החוזר וכו'. לכן כ"ד פעמים 'כפרה' איתמר ביום הכיפורים בתורה, אמור ואחרי מות ופינחס, לכן כ"ד עריות בפרשה, לכן כ"ד תועבות בהפטרה יחזקאל, כ"ד פעמים הוי"ה בישעיה, כ"ד פעמים 'אשרי' בתהלים זה לעומת זה].

הנסים שנעשו לאבות היו ישועות זמניות

עוד פירשו בו, כי מצינו אצלו יתברך שני כוחות המתנגדים זה לזה, ושניהם הם בתכלית השלימות עד בלי סוף וגבול, והם כח הגדולה וכח הצמצום. וזה שאמר רבי יוחנן (מגילה לא.) 'כל מקום שאתה מוצא גדולתו של ה' שם אתה מוצא ענותנותו', להודיע כי כמו שאין סוף לגדולתו יתברך כן אין סוף לענותנותו והוא כח צמצום שכינתו הקדושה.

ועל כח זה נקרא שמו 'שדי' על שאמר לעולמו די, שאלולי כן היה העולם והים הגדול מתרחבין והולכין, כי כטבע החותם הטובע בדומה לו, כן הפעולות היוצאות מהבורא יתברך שהוא בלתי בעל תכלית ובלתי סוף היו מטבען נמתחין והולכין עד אין סוף, עד שהוא יתברך גער בהם ונתן להם גבול בכח הצמצום אל שיעור ידוע.

והנה כל הישועות שעשה ה' לשלושת האבות הקדושים היו רק ישועה זמנית לצורך השעה, כמו הצלת אברהם מכבשן האש, וכן במלחמת המלכים, וכן ביצחק כשהיה צריך לבארות נתן לו, וכן הצלת יעקב מעשו ומלבן. אבל ישועה נצחית קיימת לעולם לא ראו, ובכל עת באו עליהם צרות ודאגות חדשות.

וזה שאמר **וארא אל האבות** באל שדי כח הצמצום שלי בהצלה לפי שעה, אבל **ושמי ה' המורה על פעולה נצחית לא נודעתי להם**, כי הפעולה הנעשית בשם השם הגדול הוי"ה ברוך הוא תהיה לעולם, והנעשות בכח 'אל שדי' הוא מצומצם על זמן רב.

אמונה - הדרך לגאולה

יש כח בדיבורי האמונה להמשיך ישועות וברכות, כמו שכתוב (תהלים קטז י) 'הָאֱמֻנָתִי כִּי אֶדְבֹּר', 'האמנתי לשון המשכה, וההמשכה היא 'כי אדבר' בכח דיבורי האמונה והבטחון כך נמשכים כל הישועות.

חיסרון אמונה מעכב הישועה

ובזה מובן מה שפקפק משה רבינו וסירב ללכת אל פרעה, ובוודאי לא היה חיסרון באמונתו שלא יבצר מאומה מיכולת ה' להושיע את ישראל, אלא כיון שלא היו ישראל ראויים להגאל ממצרים אלא בזכות האמונה, וכיון שלא שמעו אליו בני ישראל מקוצר רוח ועבודה קשה, לכן חשש משה רבינו שלא יהיה בכוחם להמשיך את הגאולה לעולם כל זמן שלא יתחזקו באמונה. וזה שאמר משה בדעת האמת, **הֵן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא שָׁמְעוּ אֵלַי** ולא האמינו, ואיך יכול להיות שישמע אלי פרעה כי בלתי האמונה אי אפשר. וזה שאמרו **וְאֵנִי עָרַל שְׁפָתַיִם** היינו שאין לי פתחון פה לומר לפרעה והוא בחינם. ורצונו של משה היה שישרש בליבם של ישראל האמונה, ופרעה ישלח בוודאי את בני ישראל בעל כרחו, ובזו האמונה ימשיכו את הגאולה.

על ידי האמונה בשעת ההסתר זוכים להתגלות הרחמים

זהו כוח האמונה גם בשעת הצרה, אשר כפי מה שמאמינים שתכלית הדין הוא רחמים כך זוכים להתגלות הטוב בפועל, כמו שפירש **בתשואות חן** (וישב ד"ה ועד"ז) על הפסוק (תהלים קז א) 'הוֹדוּ לַה' כִּי טוֹב כִּי לְעוֹלָם חֶסֶדוֹ', 'טוב' בגימטריא שם הוי"ה במספר קטן, רמז לזמנים שהרחמים הם בקטנות ובהסתר, ואין זוכים לראות הרחמים אלא צריכים להאמין שהכל לטוב והרחמים גנוזים בתוך הדינים, ועל ידי

התמיהות בפסוק מורים כי יש דבר נסתר בשאלתו של משה רבינו ע"ה

וַיִּדְבֹּר מֹשֶׁה לִפְנֵי ה' לֵאמֹר הֵן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא שָׁמְעוּ אֵלַי וְאֵיךְ יִשְׁמְעֵנִי פְרַעְה וְאֲנִי עָרַל שְׁפָתַיִם (ו יב).

הקשה הרה"ק רבי יצחק מראדוויל ע"ה בנו של המגיד הקדוש רבי יחיאל מיכל מזלאטשוב ע"ה בספרו **אור יצחק** (ד"ה וידבר), מה הייתה שאלת משה רבינו ע"ה 'ואיך ישמעני פרעה' הרי ידע היטב שישמע על כרחו גם אם יתעלם או לא ירצה להבין משמעות השליחות. ועוד, 'ואני ערל שפתיים' הלא כבר ענה לו הקב"ה (לעיל ד יא) 'מי שם פה לאדם וגו' הלא אנכי ה', ובוודאי ידע משה ע"ה שהקב"ה הוא כל יכול, הרי זה אומר דרשוני שאין דברי משה רבינו ע"ה כפשוטם.

האמונה ממשיכה ישועה מחוץ לטבע

ותירץ על פי מה שאמר אביו הרה"ק רבי יחיאל **מיכל מזלאטשוב ע"ה** כי 'אמונה' נקראת מלשון 'המשכה' כמו 'וַיְהִי אֱמֵן אֶת הַדָּסָה', שהאמונה היא הצינור שבו ממשיך המקור העליון, אם מאמין ח"ו ברע הוא ממשיך רע, ואם מאמין בהטוב ובחסדו הגדול הוא ממשיך כל הטובות וכל הברכות, וכמו שאמרו שלא נגאלו ישראל אלא בשביל האמונה, לכן בלתי אמונה לא היה באפשר שיגאלו.

וכל כך גדול כוח האמונה התמימה בה', שעל ידה זוכים להמשיך לעולם את אותו הדבר שמאמינים בו אפילו מחוץ לדרך הטבע, וזהו אמונה לשון המשכה וגידול, כמו שכתוב אצל מרדכי 'וַיְהִי אֱמֵן אֶת הַדָּסָה', שהיה מרדכי מגדל את אסתר המלכה, וכך גם כשמאמין בה' שישלח לו ישועה הרי בכוח האמונה מגדל את אותה הישועה וממשיך אותה לעולם. וביותר

שנתבאר שנזכה לראות את החסדים בגלוי ובידיעה ברורה ובהכרת החסד לעינינו, ולא נצטרך להאמין כי הוא חסד, שלא יהיה החסד בהסתר.

[ולבוא למידת האמונה צריך לסיוע מן השמים לזכות בה, ותמיד תהיה תפילת האדם שיעזרהו ה' יתברך לתת בו מבטחו בכל תהלכותיו בעולם, כמו שאמר דוד המלך ע"ה 'ה' רועי לא אחסר' (תהלים כג א), ופירש הרה"ק מלינסק ע"ה (הובא בשמו בספר בנו זרע קודש תולדות ד"ה ועוד י"ל ויעתר הד') שהיה דוד המלך מתפלל שתמיד לא תחסר לו אמונה זו שה' הוא הרועה אותו מעודו, וזהו 'ה' רועי' היינו הידיעה הזאת לעולם 'לא אחסר', שלא תחסר ממנו האמונה בה' יתברך הרועה ומנהיג את האדם בכל דבריו. ועל דרך זו פירש **בזרע קודש** (תולדות ד"ה ועוד י"ל ויעתר הד') את הפסוק (בראשית כה כא) ('ויעתר יצחק שכל ימיו היה יצחק מתפלל יצחק לה', ומה היתה תפלתו, 'לה' לנוכח אשתו', 'אשתו' היא כנסת ישראל, ועל דבר זה ביקש יצחק אבינו ע"ה שיהיה ה' תמיד לנוכח עיני כנסת ישראל, שבכל עת ובכל זמן יפנו כנסת ישראל לנוכח ה' יתברך, לדעת שהכל בא ממנו יתברך שמו לעד].

מסיים הרה"ק מראדוויל ע"ה בבקשה עצומה לרבוננו של עולם, וזה לשון קדשו: רבוננו של עולם תן לנו לבבות קדושות וטהורות שיאמינו באמת כעת בהגאולה, ובוודאי יגאל אותנו בקרוב, אוי לנו שאין לנו אמונת אמת, הם המתערים כאזרח רענן אינם רוצים עוד שיבוא הגואל צדק, כמו במצרים שמתו בשלשת ימי אפלה, אך החומש עלו ממצרים, כעת כן יהיה כן, אבל אם יסכימו כולם ויאמינו באמת בוודאי יבוא תיכף במהרה בימינו.

שמודים לה' גם בזמן הקטנות זוכים להתגלות הרחמים 'כי לעולם חסדו', שנזכה לחסד בכל העולם בהתגלות שם הוי"ה בשלימות במילוי יודי"ן העולה בגימטריה 'חסד'.

וכבר בתחילת שליחותו לגאול את ישראל ממצרים היה מאמרו יתברך למשה 'וַיִּדְבֹר אֱלֹקִים אֶל מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי ה' (לעיל ו ב) ופירש **המגיד ממעזריטש ע"ה** (ליקוטים יקרים אות ערה עיי"ש באריכות), שאחר שאמר משה רבינו (שם ה כג) 'ומאז באתי לדבר אל פרעה הרע לעם הזה', אמר לו הקב"ה 'וידבר אלקים' - אף שאני מנהיג בעולם במידת הדין שעל כך מורה שם 'אלקים', ולעיני בשר כך אכן נראה ש'הרע לעם הזה' שגברה עליהם בחינת הדין, אבל האמת 'אני ה' בשמי שם הוי"ה שם הרחמים, שגם בתוכה של מידת הדין גנוז שם הרחמים.

בקשה על התגלות הרחמים בעולם

וזהו שביקש דוד המלך ע"ה (תהלים כג ד-ו) 'גַּם כִּי אֵלֶךְ בְּגִיּא צִלְמֹת לֹא אֶירָא רָע, גַּם בַּעַת צַרָה שֶׁאֵין רַחֲמֵי ה' נִגְלִים לַעֵין גַּם כֵּן לֹא אִירָא רָע, וְהוֹסִיף לִבְקֹשׁ 'אך טוב וחסד ירדפוני', שירדפהו חסד, הן חסד נגלה והן חסד נסתר, הן טוב שהוא חסד במספר קטן, והן חסד נגלה, ובכח האמונה נזכה שיתהפך ה'טוב' ל'חסד' ויתגלו עלינו רחמיו יתברך בשלימות.

ובזה יש לפרש את הפסוק (שם פה ח) 'הִרְאֵנוּ ה' חֲסִדָּךְ', שאנחנו מבקשים שהקב"ה יראה לנו את רחמיו בגלוי, חסד נגלה. וזהו מה שמבקשים בכל יום בברכות השחר, 'וגמלנו חסדים טובים', והוא צריך ביאור, וכי יש חסדים טובים וחסדים שאינם טובים, ולמה צריך לפרט הכוונה לחסדים טובים, אלא כמו

יצא לאור ע"י מכון אור לישראל
© כל הזכויות שמורות
אין להעתיק או לגשת ללא אישור
מפורש בכתב ממכון אור לישראל
עיצוב ועימוד: שוקי קנר